

Odborná praxe z pohledu studentů všeobecné sestry

Bakalářská práce

Studijní program:

B5341 Ošetrovatelství

Studijní obor:

Všeobecná sestra

Autor práce:

Eliška Schmidová

Vedoucí práce:

Mgr. Monika Líbalová
Fakulta zdravotnických studií

Zadání bakalářské práce

Odborná praxe z pohledu studentů všeobecné sestry

Jméno a příjmení: **Eliška Schmidová**
Osobní číslo: D18000083
Studijní program: B5341 Ošetrovatelství
Studijní obor: Všeobecná sestra
Zadávací katedra: Fakulta zdravotnických studií
Akademický rok: **2020/2021**

Zásady pro vypracování:

Cíle práce:

1. Popsat aktuální vzdělávání všeobecných sester v České republice.
2. Zjistit přístup všeobecných sester ke studentům studijního oboru Všeobecná sestra.
3. Zjistit přístup lékařů ke studentům studijního oboru Všeobecná sestra.
4. Zjistit přístup ostatního personálu ke studentům studijního oboru Všeobecná sestra.

Teoretická východiska (včetně výstupu z kvalifikační práce):

Odborná praxe je nedílnou součástí oboru Všeobecná sestra. Během praktické výuky se student pod vedením mentora či jiné pověřené osoby, která splňuje požadavky na výkon zdravotnického povolání, účastní výkonů přispívajícím k jejich vzdělání. Cílem této práce je zjistit spokojenost studentů oboru Všeobecná sestra s přístupem všeobecných sester, lékařů, ale i ostatního personálu. Výstupem bude článek připravený k publikaci.

Výzkumné předpoklady / výzkumné otázky:

1. Popisný cíl.
2. Předpokládáme, že 75 % a více všeobecných sester má kladný přístup ke studentům studijního oboru Všeobecná sestra.
3. Předpokládáme, že 75 % a více lékařů má kladný přístup ke studentům studijního oboru Všeobecná sestra.
4. Předpokládáme, že 75 % a více ostatního personálu má kladný přístup ke studentům studijního oboru Všeobecná sestra.

Výzkumné předpoklady budou upřesněny na základě provedení předvýzkumu.

Metoda:

Kvantitativní

Technika práce, vyhodnocení dat:

Výzkum bude probíhat formou dotazníku. Data budou následně zpracována pomocí grafů a tabulek v programu Microsoft Office Excel 2010. Text bude zpracován textovým editorem Microsoft Office Word 2010.

Místo a čas realizace výzkumu:

Místo výzkumu: vybrané fakulty v České republice uskutečňující studijní program Ošetřovatelství

Čas výzkumu: leden 2021- únor 2021

Vzorek:

Studenti oboru Všeobecná sestra na vybraných fakultách v České republice uskutečňujících studijní program Ošetřovatelství, prezenční forma studia

Počet respondentů: 70

Rozsah práce:

Rozsah bakalářské práce činí 50-70 stran (tzn. 1/3 teoretická část, 2/3 výzkumná část).

Forma zpracování kvalifikační práce:

Tištěná a elektronická

Rozsah grafických prací:
Rozsah pracovní zprávy:
Forma zpracování práce:
Jazyk práce:

tištěná/elektronická
Čeština

Seznam odborné literatury:

- BARTONÍČKOVÁ, D., D. KALÁNKOVÁ a Z. MIKŠOVÁ. 2017. Vzdělávání sester jako nepostradatelný aspekt poskytování profesionální ošetrovatelské péče. *Florence*. 13(3), 28-29. ISSN 1801-464X.
- ČESKO. MINISTERSTVO ZDRAVOTNICTVÍ. 2004. Metodická opatření- koncepce ošetrovatelství. In: *Věstník MZČR*. Částka 9, s. 2-8. ISSN 1211-0868.
- ČESKO. MINISTERSTVO ZDRAVOTNICTVÍ. 2019. Vyhláška č. 252 ze dne 27. září 2019 o činnostech zdravotnických pracovníků a jiných odborných pracovníků. In: *Sbírka zákonů České republiky*. Částka 109, s. 2450- 2451. ISSN 1211-1244.
- ČESKO. 2017. Zákon č. 201 ze dne 8. června 2017 o podmínkách získávání a uznávání způsobilosti k výkonu nelékařských zdravotnických povolání a k výkonu činností souvisejících s poskytováním zdravotní péče a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o nelékařských zdravotnických povoláních). In: *Sbírka zákonů České republiky*. Částka 72, s. 2065- 2084. ISSN 1211-1244.
- GALLETTA, M. et al. 2017. Lack of respect, role uncertainty and satisfaction with clinical practise among nursing students: the moderating role of supportive staff. *Acta Biomedica Scientia*. 88(3), 43-50, doi: 10.23750/abm.v88i3-5.6613.
- GURKOVÁ, Elena a Renáta ZELENÍKOVÁ. 2017. *Klinické prostředí v přípravě sester: organizace, strategie, hodnocení*. Praha: Grada. ISBN 978-80-271-0583-0.
- PLEVOVÁ, Ilona. 2018. *Ošetrovatelství I*. Praha: Grada. ISBN 978-80-271-0888-6.
- PROŠKOVÁ, Eva a Jana KONEČNÁ. 2015. Vývoj vzdělávání zdravotních sester. *Florence*. 11(6), 42-46. ISSN 1801-464X.
- ŠPIRUDOVÁ, Lenka. 2015. *Doprovázení v ošetrovatelství II: doprovázení sester sestrami, mentorování, adaptační proces, supervize*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-5711-7.
- VAŇKOVÁ, Milena a Sylva BÁRTLOVÁ. 2015. Supervize a mentoring v ošetrovatelství –Koncepty podporující profesionální rozvoj a identitu sester. *Florence*. 11(9), 23-26. ISSN 1801-464X.
- ZÍTKOVÁ, M., A. POKORNÁ a E. MIČUDOVÁ. 2015. *Vedení nových pracovníků v ošetrovatelské praxi: pro staniční a vrchní sestry*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-5094-1.

Vedoucí práce: Mgr. Monika Líbalová
Fakulta zdravotnických studií

Datum zadání práce: 1. září 2020
Předpokládaný termín odevzdání: 30. června 2021

L.S.

prof. MUDr. Karel Cvachovec, CSc., MBA
děkan

Prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně jako původní dílo s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé bakalářské práce a konzultantem.

Jsem si vědoma toho, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu Technické univerzity v Liberci.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti Technickou univerzitu v Liberci; v tomto případě má Technická univerzita v Liberci právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Současně čestně prohlašuji, že text elektronické podoby práce vložený do IS/STAG se shoduje s textem tištěné podoby práce.

Beru na vědomí, že má bakalářská práce bude zveřejněna Technickou univerzitou v Liberci v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů.

Jsem si vědoma následků, které podle zákona o vysokých školách mohou vyplývat z porušení tohoto prohlášení.

27. dubna 2021

Eliška Schmidová

Poděkování

Ráda bych tímto poděkovala především vedoucí mé bakalářské práce paní Mgr. Monice Líbalové za její vedení a poskytnutí nezbytných a cenných informací. Dále bych chtěla poděkovat všem respondentům za zúčastnění výzkumného šetření a samozřejmě i vybraným fakultám v České republice uskutečňujícím studijní program Ošetrovatelství za umožnění provádění výzkumné části bakalářské práce. V neposlední řadě také děkuji své rodině a blízkým za jejich velkou podporu nejen při psaní této bakalářské práce, ale při celém studiu.

Anotace

Jméno a příjmení autora:	Eliška Schmidová
Instituce:	Technická univerzita v Liberci, Fakulta zdravotnických studií
Název práce:	Odborná praxe z pohledu studentů všeobecné sestry
Vedoucí práce:	Mgr. Monika Líbalová
Počet stran:	70
Počet příloh:	5
Rok obhajoby:	2021

Anotace:

Tématem bakalářské práce je odborná praxe z pohledu studentů všeobecné sestry. Cílem práce bylo zjistit, zda je přístup všeobecných sester, lékařů ale i ostatního personálu ke studentům kladný. Teoretická část práce je zaměřena především na aktuální vzdělávání všeobecných sester v České republice. Dále je popsáno mentorování, supervize nebo také komunikace v ošetrovatelství. Výzkumná část analyzuje výsledky získané dotazníkovým šetřením. Výstupem z této práce je článek připravený k publikaci.

Klíčová slova: všeobecná sestra, odborná praxe, přístup personálu, student

Annotation

Name and surname: Eliška Schmidová
Institution: Technical University of Liberec, Faculty of Health Studies
Title: Professional Training from the General Nursing Students' Point of View
Supervisor: Mgr. Monika Líbalová
Pages: 70
Apendix: 5
Year: 2021

Annotation:

The topic of the thesis is the Professional Training from the General Nursing Students' Point of View. The aim of the thesis was to find out, whether the approach of general nurses, doctors but also other staff to students is positive. The theoretical part of the work is focused mainly on the current education of general nurses in the Czech Republic. Mentoring, supervision or communication in nursing is also described. The research component analyzes the results obtained from the questionnaire survey. The output of this thesis is an article prepared for publication.

Keywords: general nurse, professional training, staff approach, student

Obsah

Seznam použitých zkratk	11
1 Úvod	12
2 Teoretická část	13
2.1 Ošetřovatelství	13
2.1.1 Charakteristické rysy ošetřovatelství	13
2.1.2 Cíle a zaměření ošetřovatelství	13
2.2 Způsobilost k výkonu povolání zdravotnického pracovníka	14
2.2.1 Odborná způsobilost k výkonu povolání všeobecné sestry	14
2.3 Vzdělávání všeobecných sester	15
2.4 Teoretická výuka	16
2.5 Praktická výuka	16
2.5.1 Klinické výukové prostředí	17
2.5.2 Odborná praxe jako zdroj stresu	18
2.5.3 Kompetence všeobecné sestry	18
2.5.4 Adaptační proces	19
2.5.5 Mentor a mentorování	20
2.5.6 Supervize	21
2.6 Postgraduální studium	22
2.6.1 Specializační studium	22
2.6.2 Celoživotní vzdělávání	23
2.7 Osobnost zdravotníka	24
2.8 Komunikace v ošetřovatelství	25
2.9 Pracovní tým ve zdravotnictví	26
2.10 Etika v ošetřovatelství	27
3 Výzkumná část	28
3.1 Výzkumné a popisné cíle práce	28

3.2	Výzkumné předpoklady práce.....	28
3.3	Metodika výzkumu.....	28
3.4	Analýza výzkumných dat.....	30
3.5	Analýza cílů a předpokladů.....	54
3.5.1	Analýza popisného cíle č. 1.....	54
3.5.2	Analýza výzkumného cíle č. 2 a předpokladu č. 2.....	55
3.5.3	Analýza výzkumného cíle č. 3 a předpokladu č. 3.....	56
3.5.4	Analýza výzkumného cíle č. 4 a předpokladu č. 4.....	57
4	Diskuze.....	59
5	Návrh doporučení pro praxi.....	63
6	Závěr.....	64
	Seznam použité literatury.....	66
	Seznam tabulek.....	68
	Seznam grafů.....	69
	Seznam příloh.....	70

Seznam použitých zkratek

Bc.	bakalář
BOZP	bezpečnost a ochrana zdraví při práci
č.	číslo
DiS.	diplomovaný specialista
et al.	a další, a kolektiv
ICN	Mezinárodní rada sester
např.	například
s.	strana
Sb.	sbírka
Tab.	tabulka
tj.	to je, to jest
tzn.	to znamená

1 Úvod

V této práci se budeme zabývat problematikou odborných praxí, přesněji řečeno tím, jak odborné praxe a přístup personálu vnímají studenti oboru Všeobecná sestra. Odborná praxe je stejně jako teoretická část výuky nedílnou součástí studia oboru Všeobecná sestra, kdy je nutné propojení těchto dvou částí. Studenti během odborné praxe, ať už ze začátku studia v učebnách škol nebo později přímo ve zdravotnických zařízeních, získávají dovednosti, které jsou nezbytné pro následné vykonávání této profese. Mimo toho se ale učí také profesionálnímu chování a správné komunikaci a to nejen vůči pacientům, ale také vůči ostatním pracovníkům. V průběhu odborných praxí se tak učí spolupracovat nejen s celým nelékařským zdravotnickým personálem, ale také se musí naučit úzce spolupracovat a komunikovat s lékaři.

Jedním z velmi důležitých aspektů ovlivňující spokojenost studentů během odborných praxí je začlenění se do pracovního týmu na jednotlivých odděleních. Dobré vztahy a chování vůči studentům může napomáhat v jejich profesionálním rozvoji, spokojenosti a v neposlední řadě motivaci se nadále vzdělávat a učit novým věcem. Také ale může nastat situace, kdy student není do pracovního týmu přijat nebo vážne komunikace z obou stran, tedy nejen ze strany personálu, ale také ze strany samotného studenta. To může samozřejmě dále ovlivnit celkový vývoj odborné praxe a studentovi ztížit nejen adaptování se na nové oddělení a jeho chod, ale také se stát překážkou v prohlubování jeho znalostí a dovedností.

Cílem práce je tedy zjistit, jak odborné praxe vidí právě studenti oboru Všeobecná sestra. Zaměříme se celkově na praxi z jejich úhlu pohledu, přesněji řečeno, jak vnímají celkový přístup všeobecných sester, lékařů, ale i ostatního personálu vůči nim. Jakým způsobem se jim personál snaží napomáhat při poznávání daného oddělení a jeho chodu, vysvětlovat a vést je při jednotlivých výkonech a zapojovat do celkového ošetrovatelského procesu. Spokojenost studentů na odborné praxi je důležitá z důvodu následného zájmu o toto povolání po dokončení vzdělání. Proto v době, kdy je nedostatek zdravotnických pracovníků, je toto téma velmi aktuální.

2 Teoretická část

2.1 Ošetřovatelství

„Ošetřovatelství je samostatná vědecká disciplína zaměřená na aktivní vyhledávání a uspokojování biologických, psychických a sociálních potřeb nemocného a zdravého člověka v péči o jeho zdraví“ (Česko. Ministerstvo zdravotnictví, 2004, s. 3).

2.1.1 Charakteristické rysy ošetřovatelství

Mezi základní rysy ošetřovatelství řadíme především aktivní péči, která by měla být individuální pro každého jedince. Jinými slovy to tedy znamená, že každého jedince hodnotíme samostatně a přizpůsobujeme tomu veškerou ošetřovatelskou péči. Ošetřovatelská péče by také měla být založena na holistickém přístupu. Hodnotíme tedy našeho pacienta a jeho potřeby nejen z hlediska jeho fyzického stavu, ale celkově po stránce biologické, psychologické, spirituální a v neposlední řadě také sociální. Dále by ošetřovatelská péče měla být zaměřena na prevenci a poskytování péče dle vědeckých poznatků, které byly podloženy výzkumem. Také je důležité zmínit, že by péče o pacienta měla být poskytována celým ošetřovatelským týmem s různě kvalifikovanými pracovníky (Česko. Ministerstvo zdravotnictví, 2004).

2.1.2 Cíle a zaměření ošetřovatelství

Mezi hlavní cíle ošetřovatelství patří podpora, udržení a navrácení zdraví, rozvoj soběstačnosti člověka, zmírňování utrpení nevléčitelně nemocného člověka, zajištění klidného umírání a následně zajištění jeho důstojné smrti. Těchto cílů lze dosáhnout pouze za předpokladu, že se snažíme zohlednit potřeby člověka komplexně a individuálně (Plevová et al., 2018). Dalším důležitým faktorem k dosažení těchto hlavních cílů ošetřovatelství je vzájemná spolupráce mezi ošetřovatelským personálem, lékaři a dalšími pracovníky. Nezbytná je však také spolupráce pacientů se všemi zdravotnickými pracovníky (Česko. Ministerstvo zdravotnictví, 2004).

2.2 Způsobilost k výkonu povolání zdravotnického pracovníka

Pro výkon povolání ve zdravotnictví je důležité splňovat několik požadavků, díky kterým se určuje, zda je pracovník pro výkon zdravotnického povolání způsobilý, či nikoliv. Tyto požadavky jsou stanoveny v zákonu č. 201/2017 Sb. a řadíme mezi ně způsobilost odbornou dle tohoto zákona, způsobilost zdravotní a v neposlední řadě zda je pracovník bezúhonný, tj. ten, kdo nebyl odsouzen k nepodmíněnému trestu odnětí svobody za úmyslně spáchaný trestný čin v souvislosti s poskytováním zdravotnických služeb. Bezúhonnost pracovník dokládá výpisem z evidence Rejstříku trestů, dále také dokladem, který prokazuje splnění podmínek bezúhonnosti vydaný státem, kde je pracovník občanem a též dokladem, kde se pracovník zdržoval v posledních 3 letech déle než 6 měsíců. Žádný z těchto zmíněných dokladů, ani výpis z evidence Rejstříků trestů nesmí být dle zákona starší 3 měsíců. Pro uznání zdravotní způsobilosti pracovník dokládá lékařský posudek, který byl stanoven na základě lékařské prohlídky. Touto lékařskou prohlídkou by měl projít každý pracovník, který zahajuje výkon tohoto povolání nebo nastupuje po přerušení delším než 3 roky. Dále musí pracovník lékařskou prohlídku podstoupit, pokud je důvodné podezření, že došlo ke změně jeho zdravotního stavu (Česko. Ministerstvo zdravotnictví, 2017b).

2.2.1 Odborná způsobilost k výkonu povolání všeobecné sestry

Odborná způsobilost k výkonu povolání všeobecné sestry může být získána hned několika způsoby. Prvním způsobem získání odborné způsobilosti je po úspěšném absolvování tříletého akreditovaného zdravotnického bakalářského studijního oboru Všeobecná sestra, dále tříletého studia oboru Diplomovaná všeobecná sestra na vyšších zdravotnických školách a také absolvováním jednoho roku studia oboru Diplomovaná všeobecná sestra na vyšších zdravotnických školách v případě, že se jedná o zdravotnického pracovníka, který již získal odbornou způsobilost k výkonu povolání praktické sestry, dětské sestry nebo zdravotnického záchranáře a byl přijat do vyššího než prvního ročníku. Odbornou způsobilost k tomuto povolání získali dále studenti, kteří absolvovali studijní obor Všeobecná sestra na střední zdravotnické škole a zahájení prvního ročníku bylo nejpozději ve školním roce 2003/ 2004 (Česko. Ministerstvo zdravotnictví, 2017a).

Pro dokončení bakalářského studijního oboru Všeobecná sestra na vysoké škole a získání odborné způsobilosti k výkonu tohoto povolání je nezbytné úspěšně složit státní závěrečnou zkoušku s obhajobou bakalářské práce, kdy po splnění těchto podmínek absolvent získá titul Bc., tedy bakalář. Podobné zakončení je také u studijního oboru Diplomovaná všeobecná sestra na vyšších odborných školách. V tomto případě se jedná o zakončení studia absolutoriem a obhajobou absolventské práce. Po úspěšném dokončení tohoto studia absolvent získává titul DiS., neboli diplomovaný specialista (Podrazilová et al., 2016).

2.3 Vzdělávání všeobecných sester

Jak je zmiňováno v článku s názvem Vývoj vzdělávání zdravotních sester, v dávné minulosti bylo ošetřování nemocných pouze laickou záležitostí a až teprve postupem času docházelo k profesionalizaci tohoto povolání a vzniku škol nezbytných pro vzdělávání všeobecných sester. Příprava byla nejprve pouze v praktické podobě a později se změnila v přípravu teoreticko- praktickou, jako ji známe nyní (Prošková a Konečná, 2015). Vzdělávání hraje jednu z nezastupitelných rolí při následném vykonávání kvalitní péče o pacienty. To, že jsou všeobecné sestry náležitě vzdělány a mají dostatečné vědomosti a dovednosti zajišťuje vyšší kvalitu ošetrovatelské péče a menší riziko vzniku jakéhokoliv pochybení (Bartoníčková, Kalánková a Mikšová, 2017). Vzdělávání všeobecných sester může probíhat buď formou prezenční, nebo kombinovanou. Dle vyhlášky č. 470/2017 Sb. je stanoveno, že teoretická a praktická výuka musí obsahovat minimálně 4 600 hodin. Z tohoto celkového počtu hodin by praktická výuka měla představovat 2 300- 3 000 hodin, tj. minimálně polovinu z celkové délky studia. Student by v průběhu vzdělávání měl získat určité znalosti a dovednosti týkající se například etiky zdravotnického povolání, administrativních činností, organizace zdravotních služeb nebo také první pomoci (Česko. Ministerstvo zdravotnictví, 2017a).

Činnost všeobecných sester je jedním z regulovaných povolání. Regulovaným povoláním se rozumí takové povolání, při kterém je dle právních předpisů přesně stanoveno kdo, kde a za jakých podmínek jej vykonává. Povolání všeobecné sestry je regulováno zákonem č. 201/2017 Sb., o podmínkách získávání a uznávání způsobilosti k výkonu nelékařských zdravotnických povolání a k výkonu činností

souvisejících s poskytováním zdravotní péče a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o nelékařských zdravotnických povoláních). Pro vzdělávání všeobecných sester byly vydány takzvané metodické pokyny, které přímo popisují podrobnosti tohoto vzdělávání. Tyto metodické pokyny byly vydány ministerstvem zdravotnictví ve spolupráci s ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy (Vévoda, 2013).

2.4 Teoretická výuka

Teoretická výuka je část výuky, při které studenti získávají vědomosti, které jsou následně nezbytné pro plánování, poskytování a vyhodnocování zdravotní péče. Teoretickou výuku zajišťují pedagogičtí pracovníci s odbornou kvalifikací, akademičtí pracovníci nebo další odborníci, kteří se na výuce mohou podílet v souladu se zákonem o vysokých školách. Student by měl mít znalosti z věd, které jsou potřebné pro poskytování všeobecné ošetrovatelské péče a které jsou stanoveny vyhláškou č. 470/2017 Sb. Mezi znalosti, které by měla všeobecná sestra během studia získat, patří znalosti například z latinské terminologie, anatomie a fyziologie, farmakologie, patologie, mikrobiologie, biochemie, hematologie a transfuzního, historie a etika v ošetrovatelství, ošetrovatelství ve vztahu k internímu lékařství, chirurgii, gynekologii, ale také znalosti z psychologie, filozofie, ekonomie nebo statistiky (Česko. Ministerstvo zdravotnictví, 2017a).

2.5 Praktická výuka

Během praktické výuky studenti získávají v přímém i nepřímém kontaktu se zdravými i nemocnými jedinci dovednosti. Veškeré tyto dovednosti jsou taktéž nezbytné pro poskytování a následné vyhodnocování zdravotní péče. Praktická výuka dává studentům nenahraditelnou možnost opravdu využívat znalostí a dovedností, kterým se již naučili při teoretické výuce. V rámci této výuky se studenti učí celému ošetrovatelskému procesu, do něhož spadá posouzení, diagnostika, plánování, realizace a následné vyhodnocení procesu. Během praktického vyučování by se student měl naučit poskytovat kvalitní ošetrovatelskou péči v chirurgii, interním lékařství, gynekologii, péči o děti, matku a novorozence, psychiatrii, péči o seniory

a geriatrii a v neposlední řadě také péči paliativní, intenzivní a komunitní (Česko. Ministerstvo zdravotnictví, 2017a).

Během výuky v klinickém výukovém prostředí chceme dosáhnout také určitých cílů, které dle Gurkové a Zeleníkové dělíme hned do několika skupin. První skupinou jsou cíle kognitivní, tedy zda je student schopen kritického myšlení nebo rozhodování v určitých situacích. Cíle psychomotorické obsahují například dovednost interpersonální nebo dovednost organizační, která je pro práci všeobecné sestry velmi zásadní. Samozřejmě během odborných praxí může student měnit své přesvědčení a postoje nebo se v nich naopak utvrdit, takovým cílům pak říkáme afektivní. Další velmi důležitou skupinou cílů jsou kulturní kompetence. Pro kvalitní a individuální ošetrovatelskou péči je nezbytné, aby každý student měl určité kulturní povědomí. K tomu, aby znalosti ohledně jednotlivých kultur měl každý student, nám napomáhá fakt, že součástí studia oboru Všeobecná sestra je také předmět s názvem Multikulturní ošetrovatelství, kde se takovým znalostem studenti učí. Všechny tyto vyjmenované cíle jsou takzvaně záměrné. Na druhé straně máme ale také cíle nezáměrné, které můžeme rozdělit na pozitivní či negativní. Pozitivním cílem je například to, že se student utvrdí ve správné volbě studia a z toho vyplývajícího povolání. Naopak jedním z negativních cílů může být, pokud se student naučí nesprávným praktickým návykům (Gurková a Zeleníková, 2017, s. 49).

2.5.1 Klinické výukové prostředí

V knize s názvem Klinické prostředí v přípravě sester lze za klinické výukové prostředí považovat kterýkoliv prostor, kde se studenti snaží využívat své znalosti, které získali během teoretické výuky do konkrétních situací s cílem rozvíjet se po stránce své zručnosti, postojů a také klinického rozhodování. Přesněji do klinických výukových prostředí řadíme odborné laboratoře, kde využíváme výuku formou hraných situací. Dále samozřejmě zdravotnická zařízení, kam zahrnujeme nejen standardní lůžková oddělení nebo pracoviště primární péče, ale také sociální prostředí pacienta. Péči v sociálním prostředí pacienta můžeme rozumět jako péči, která probíhá přímo v jeho domácím prostředí nebo například v některém ze sociálně zdravotních nebo pouze sociálních zařízení. Klinické pracoviště však tvoří nejen prostory samotné, ale samozřejmě také pacienti, učitelé, personál a již zmíněné

interpersonální vztahy (Gurková a Zeleníková, 2017). Správné pracovní prostředí a respekt vůči studentům je nezbytně nutné nejen z hlediska jejich spokojenosti s odbornou praxí, ale také pro budoucnost ošetrovatelství a s tím související současný nedostatek všeobecných sester (Galletta et al., 2017).

2.5.2 Odborná praxe jako zdroj stresu

Během odborných praxí jsou na studenty oboru Všeobecná sestra kladeny velké nároky. Největším zdrojem stresu mohou být odborné praxe během prvního roku studia, kdy je pro studenty vše nové. Během postupného učení a získávání zkušeností míra stresu přirozeně klesá. Jistá míra stresu je nezbytná pro zvládnání určitých situací. Problém však nastává ve chvíli, kdy je stres nepřiměřený pro danou situaci nebo přetrvává déle, než je běžné. Vlivem stresu pak může dojít k negativnímu ovlivnění výkonu studenta. Stresorů během odborných praxí může být hned několik. Řadíme mezi ně například strach z poškození pacienta, neschopnost zvládnout daný výkon. Student může mít také stres z pocitu, že je neustále kontrolován a hodnocen. Jednou z nejčastějších příčin stresu v souvislosti s odbornými praxemi bývají však interpersonální vztahy a začleňování se do kolektivu. Student má ze začátku studia očekávání, že bude přijat do kolektivu jako jeho součást a bude získávat nové dovednosti a zkušenosti. Personál však někdy studenty vnímá spíše jako někoho navíc a soustředí se na pouze svou práci. Studenti i právě z tohoto důvodu nemusí být dostatečně zapojeni do veškerých činností. Otevřený přístup a podpora ze strany personálu přitom může studenty vést k vyšší motivaci dále studovat, zvýšit jejich spokojenost na daném oddělení při vykonávání odborné praxe a v neposlední řadě také zvýšit jejich sebedůvěru, která je nejen pro tuto profesi velmi důležitá (Gurková a Zeleníková, 2017).

2.5.3 Kompetence všeobecné sestry

Kompetencemi rozumíme rozsah povolených činností, které všeobecná sestra smí vykonávat. Tyto kompetence jsou upravovány zákonem č. 201/2017 Sb., kdy se přesněji jedná o vyhlášku č. 252/2019 Sb. o činnostech zdravotnických

pracovníků a jiných odborných pracovníků. Kompetence všeobecných sester rozdělujeme do několika skupin. Kompetence mohou být takzvaně bez odborného dohledu a bez indikace, pod odborným dohledem všeobecné sestry se specializovanou způsobilostí nebo porodní asistentky se specializovanou způsobilostí v oboru. Dále bez odborného dohledu na základě indikace lékaře a také pod odborným dohledem lékaře. Pod odborným dohledem lékaře či zubního lékaře všeobecná sestra smí aplikovat nitrožilně deriváty, zpracovávat dentální materiály v ordinaci, anebo vykonávat činnost zubní instrumentářky (Podrazilová et al., 2016).

Rozsah kompetencí pro všeobecné sestry se neustále mění a aktualizuje, a proto je nezbytné, aby každý pracovník měl přehled o tom, jaké výkony provádět smí a jaké nikoliv. Při případném překročení kompetencí může následně nastat problém a to nejen pro poskytovatele zdravotních služeb a zaměstnance, ale také u zdravotní pojišťovny. Všeobecná sestra je tedy odpovědná za výkony, ke kterým je teoreticky a prakticky vyučena a samostatně je provádí. Lékař pak, mimo jiné, odpovídá za řízení práce sestry a také za výběr úkolů, které přenáší na sestru (Plevová et al., 2012). Všeobecná sestra by samozřejmě měla nést odpovědnost nejen právní, ale také morální. Morální odpovědnost můžeme chápat také jako chování závislé na našem svědomí, kdy přirozeně vnímáme, čím bychom například mohli pacienta poškodit (Heřmanová et al., 2012).

2.5.4 Adaptační proces

I adaptační proces úzce souvisí s praktickou výukou, jelikož studenti jsou součástí určitého oddělení až několik týdnů. Adaptační proces je procesem, při kterém určený pracovník z daného pracoviště, tzv. školicí osoba provází nového pracovníka. Školicí osoba by měla být zkušená a orientovaná na daném oddělení. Během tohoto procesu se snaží školicí pracovník nového seznámit nejen s chodem a zvyklostmi oddělení, ale také ho začlenit do pracovního týmu. Začleněním do pracovního týmu se rozumí nejen v oblasti stejné profese, ale také s ostatními profesionály, nadřízenými i podřízenými, kteří jsou součástí tohoto týmu. Během tohoto procesu však školicí pracovník nejen provází a pomáhá při adaptaci, ale také sleduje a následně hodnotí pracovníka nového. Na konci adaptačního procesu školicí pracovník rozhoduje, zda nový pracovník svou práci dostatečně zvládá a je již připraven pracovat samostatně,

nebo zda ještě připraven není. V České republice trvá adaptační proces různě dlouhou dobu, ale vždy musí být smluvně podložen a respektovat zkušební dobu stanovenou zákoníkem práce (Špirudová, 2015).

2.5.5 Mentor a mentorování

Mentorování je proces, při němž se mentor snaží předávat své zkušenosti méně zkušené osobě a provází ji při začátcích odborné praxe. Vzdělávání mentorů probíhá formou certifikovaných kurzů a je řízeno metodickým pokynem. Dále je možné se stát mentorem po absolvování řádného pedagogického vzdělání. Mentor má kompetence jako například organizaci odborné praxe studentů či účastníků vzdělávání, vypracovávání jejich závěrečných písemných hodnocení, vedení docházky o absolvování odborné praxe studentů/ účastníků vzdělávání a také návazně na to zajišťování náhradních termínů při jejich omluvené absenci apod. (Špirudová, 2015). Ve výběru mentora je vždy velmi nutné zohlednit nejen jeho odborné znalosti a zkušenosti, ale také jeho lidské vlastnosti (Zítková, Pokorná a Mičudová, 2015).

Mentoring je chápán právě jako vztah mezi zkušeným a nově nastupujícím zaměstnancem, který se mu snaží co nejvíce napomáhat během adaptačního procesu, ale také je tím chápáno vedení studentů v průběhu odborných praxí zkušenou sestrou z daného oddělení. Co se týče vztahu mezi mentorem a studentem, nedá se hovořit o již zmíněném mentoringu v pravém slova smyslu, jak je již popisováno. Hlavním důvodem je, že studenti bývají během odborných praxí na každém oddělení pouze několik týdnů, a proto nemůže dojít k dostatečnému rozvoji vztahu mezi mentorem a studentem (Vaňková a Bártlová, 2015). Velmi důležitým aspektem při mentorování je totiž právě, již zmíněný, vzájemný vztah mezi mentorem a mentorovaným, který by měl být založen především na důvěře. Spíše než vztah ve smyslu učitel – žák by měl být mezi mentorem a mentorovaným rozvinut vztah kolegiální. Mentor by měl předávat co nejsrozumitelnějším způsobem dovednosti, znalosti a celkovou péči o pacienty, které si následně student či nově nastupující pracovník osvojuje. Během průběhu mentorování je také důležitá dostatečná komunikace a vymezení si nejen cílů, ale také pravidel a vzájemných očekávání a to nejlépe hned od začátku. Pro správné fungování se očekává nejen příprava ze strany mentora, ale také ze strany mentorovaného. Ten, by se měl vždy dostatečně připravit

jak po teoretické stránce, tak ve smyslu sebereflexe. Je nezbytné si ujasnit, co v ošetrovatelské praxi již bez problému zvládá a kde je naopak potřeba se zlepšit. V české legislativě je za mentora zatím považován praktický učitel, nikoliv profesionál doprovázející studenta pouze při odborné praxi na klinickém pracovišti (Špirudová, 2015).

2.5.6 Supervize

„Smyslem supervize je péče o pracovníka, který díky dobré psychické pohodě i odbornému růstu může lépe poskytovat kvalitní péči pacientům.“ (Venglářová et al., 2013, s. 11). Nejen, že práce všeobecné sestry je náročná po stránce fyzické, odborné, ale také po stránce psychické. Je proto důležité, aby každý pracovník ve zdravotnictví pečoval nejen o druhé, ale také o sebe. Podporu a porozumění nacházíme ve sféře soukromé, kdy hovoříme o rodině a přátelích. Často ale podporu dostáváme také ve sféře profesionální, tedy od ostatních členů pracovního týmu. Mezi jeden z profesionálních zdrojů podpory řadíme právě i supervizi, která nám dává možnost sebereflexe a zlepšování se v naší profesi. Supervize nám slouží ke zvýšení profesionality, rozvoji dovedností a znalostí ale také povzbuzení.

Supervize lze provádět v rámci organizace, týmů, skupin, anebo jednotlivců. Týmová supervize je taková, která probíhá mezi supervizorem a lidmi tvořícími daný pracovní tým. Zaměřuje se na spolupráci v týmu a zlepšení komunikace členů mezi sebou (Venglářová et al., 2013). Během supervize se mimo jiné učí pracovník také zlepšovat své kritické myšlení, znalosti a komunikační schopnosti, ale také především propojit získané znalosti v praxi (Vaňková a Bártlová, 2015). Supervize je zakotvena ve vyhlášce č. 218/2016 Sb., kterou se mění vyhláška č. 505/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů. Zde je uvedeno, že poskytovatel zajišťuje pro zaměstnance pracující v přímém kontaktu s lidmi podporu kvalifikovaného a nezávislého pracovníka (Česko. Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2016)

2.6 Postgraduální studium

Mimo již zmíněného pregraduálního studia, kterým se tedy rozumí studium na vyšší odborné škole nebo škole vysoké, mají všeobecné sestry možnost ve studiu pokračovat v rámci studia postgraduálního. Mezi postgraduální studium je řazeno mimo programy magisterské a doktorské také studium specializační a celoživotní vzdělávání (Podrazilová et al., 2016). Celoživotní vzdělávání je však povinné pro všechny všeobecné sestry s možností výběru jeho formy (Vévoda, 2013).

2.6.1 Specializační studium

V rámci specializačního studia se všeobecné sestry učí specifika ošetrovatelské péče dle předem zvolené specializace a prohlubují tak své znalosti a dovednosti. Specializací je pro všeobecné sestry celá řada, a tak si mohou vybrat jak z chirurgických, interních, tak i například pediatrických oborů. Na výběr ze specializačního vzdělávání všeobecné sestry mají tyto obory: Intenzivní péče, Perioperační péče, Intenzivní péče v pediatrii, Ošetrovatelská péče v interních oborech, Ošetrovatelská péče v chirurgických oborech, Ošetrovatelská péče v psychiatrii, Perfuziologie, Transfuzní služba, Domácí a hospicová péče a také obor Organizace a řízení ve zdravotnictví. Specializační studium je uskutečňováno v akreditovaných institucích a zdravotnických zařízeních (Podrazilová et al., 2016).

Za průběh tohoto vzdělávání je odpovědné to akreditované zařízení, ve kterém vzdělávání probíhá. Průběh vzdělávání je ale také kontrolován ministerstvem zdravotnictví, které má k tomu nejen právo, ale také především povinnost. V akreditovaném zařízení má každý student specializačního vzdělávání přiděleného školitele, který má specializovanou způsobilost v příslušném oboru a také je samozřejmě zaměstnancem tohoto zařízení. Během tohoto studia musí účastník specializačního vzdělávání absolvovat určité praktické výkony a naučit se teoretickým znalostem, které školitel průběžně prověřuje. Celková délka specializačního vzdělávání není pevně stanovena, avšak důležité je splnění daného počtu hodin jak praktické, tak teoretické výuky (Vévoda, 2013). Po úspěšném dokončení tohoto studia, které je zakončeno atestační zkouškou, získá pracovník způsobilost výkonu specializovaných činností a stane se specialistou v daném oboru (Plevová et al., 2018).

Druhou možností pro získání specializace, je absolvování navazujícího vysokoškolského programu, avšak pouze u oborů, které odpovídají některému specializačnímu oboru stanovenému nařízením vlády č. 164/2018 Sb., kterým se mění nařízení vlády č. 31/2010 Sb. o oborech specializačního vzdělávání a označení odbornosti zdravotnických pracovníků se specializovanou způsobilostí (Česko. Vláda, 2018).

2.6.2 Celoživotní vzdělávání

Celoživotní vzdělávání je velmi důležité pro průběžné obnovování, zvyšování a doplňování vědomostí a dovedností zdravotnických pracovníků. Všichni zdravotničtí pracovníci, stejně jako jiní odborní pracovníci, mají povinnost celoživotního vzdělávání. Mezi celoživotní vzdělávání patří e-learningové kurzy, certifikované kurzy a kurzy inovační, dále také školicí akce, konference, kongresy, sympozia, odborné stáže v akreditovaných zařízeních nebo taktéž samostatné studium odborné literatury. Včetně těchto forem vzdělávání sem patří také publikační, pedagogická nebo vědecko-výzkumná činnost, a také vypracování standardu či nového postupu (Plevová et al., 2018, s. 50- 51). Dále se mezi celoživotní vzdělávání řadí již zmíněné vzdělávání specializační a studium navazujících studijních programů, tedy akreditovaný bakalářský studijní obor, magisterský nebo doktorský studijní obor. Také sem řadíme studijní obor na vyšší odborné škole, který má zdravotnické zaměření nebo svým zaměřením úzce souvisí s odborností příslušného zdravotnického pracovníka a je absolvován po již získané odborné způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání (Podrazilová et al., 2016). Formu celoživotního vzdělávání si pracovník může zvolit sám, avšak je nezbytné, aby se i nadále po ukončení pregraduálního studia snažil získávat nové, aktualizované informace týkající se jeho oboru. Rozsah, ale i obsah celoživotního vzdělávání by měl být takový, aby všeobecná sestra byla schopna vykonávat svou práci na náležitě odborné úrovni (Vévoda, 2013).

2.7 Osobnost zdravotníka

Práce ve zdravotnictví vyžaduje mimo odpovídajícího vzdělání a jiných nezbytností také vlastnosti, které by měl pracovník v tomto odvětví mít. Tyto vlastnosti jsou předpokladem ke kvalitní péči, komunikaci a pozitivní vztah jak mezi sestrou a pacientem, tak mezi sestrami navzájem. Jak popsala Ilona Plevová a kolektiv, zdravotník by měl mít určité obecné vlastnosti. Mezi ně patří v první řadě empatie, která je nenahraditelná při utváření vztahů. Empatie je důležitou vlastností, kdy se jedinec umí vcítit do situace druhého. Další vlastností je autenticita neboli otevřenost a také akceptace, která je vysvětlována jako bezpodmínečné přijetí, úcta a sympatie. Mimo tyto obecné vlastnosti jsou ale v knize dále popisovány předpoklady senzomotorické, estetické, intelektové, sociální, autoregulační a komunikační. Řadíme mezi ně například zručnost, vhodnou úpravu vlastního zevnějšku nebo také schopnost vymyslet správné řešení různých, nečekaných situací, které mohou nastat. Dále se klade důraz na schopnost navazovat kontakt s lidmi a s tím související ovládnutí vlastních projevů. Nezbytná je také odolnost vůči stresu, kterému jsou zdravotničtí pracovníci často vystavováni. Samozřejmě nesmíme opomenout předpoklady komunikační, které jsou pro tuto práci klíčové. Mezi ty řadíme nejen schopnost stimulovat hovor a naslouchat, ale také ne vždy jednoduchou schopnost mlčet (Plevová et al., 2018).

V knize *Komunikace v ošetrovatelské praxi* jsou dále specifikovány čtyři znaky role sestry. Jako první je popsána funkční specifita. Do funkční specifity řadíme samozřejmě nutnost odborné kompetence pro výkon povolání všeobecné sestry, ale také již několikrát zmiňovanou a klíčovou schopnost komunikovat. Dalším znakem role sestry je emociální neutralita, jinými slovy řečeno, sestra by měla dokázat být na jednu stranu empatická a umět vyjádřit sympatie, ale na stranu druhou by neměla přespříliš vyjadřovat vlastní emoce. Dále je popsán univerzalizmus, kterému se dá rozumět jako poskytování rovnocenné péče všem pacientům. Posledním znakem je takzvaná kolektivní orientace, tedy jednání sestry především v zájmu pacientů (Zacharová, 2016). Všeobecná sestra by měla k pacientům především chovat respekt, stejně jako ke svým spolupracovníkům a v neposlední řadě také sama k sobě (Heřmanová et al., 2012).

To, jak se všeobecná sestra chová, se odráží nejen na vztahu s ostatními spolupracovníky a pacienty, ale také na budování nového vztahu se studentem,

či nově nastupujícím pracovníkem. Máme tři základní typy chování, kam řadíme chování pasivní, agresivní a asertivní. Pro tuto profesi je nejvhodnější poslední typ, tedy chování asertivní. Asertivita je styl jednání, při kterém umí jedinec vhodným způsobem vyjádřit svůj názor, pocity a myšlenky ale také vyslechne názor ostatních a je schopen přistoupit na kompromis. Asertivně jednající všeobecná sestra je otevřená, upřímná a vždy se snaží jednat tak, aby nepoškodila práva jiných. Jednou z dalších důležitých součástí asertivního chování je umět nejen přijatelným způsobem kritizovat, ale naopak umět přijmout kritiku od ostatních (Zacharová Eva, 2016).

2.8 Komunikace v ošetrovatelství

O důležitosti správné a dostatečné komunikace je nám již známo. Komunikovat můžeme buď verbálně, nebo neverbálně. Komunikace verbální je tedy způsob dorozumívání se pomocí slov a symbolů, ať už mluvených či psaných. Při komunikaci v ošetrovatelské praxi je nezbytné, aby bylo vždy vše řečeno stručně a výstižně. Pokud zdravotník komunikuje s pacienty, či studenty na odborných praxích, měl by brát zřetel také na možnost neznalosti odborné terminologie a vždy se proto ujistit, zda mu bylo porozuměno. Dorozumíváme se ale nejen pomocí již zmíněné komunikace verbální, ale také pomocí komunikace neverbální. Ač se neverbální komunikace nemusí zdát natolik důležitá, opak je pravdou. Nejen, že zdravotník musí dbát na své vlastní neverbální projevy, které mnohdy nelze zcela ovládat, ale také by si měl všimnout projevů druhých, které nám mohou dát spoustu informací o jejich emocích a pocitech (Juřeníková, 2010).

Je důležité, se naučit alespoň z části ovládat projevování především negativních emocí a pocitů skrze neverbální komunikaci, kdy to v určitých situacích může narušit navazování vztahu s pacientem, spolupracovníkem či právě studentem. Z druhého úhlu pohledu nám neverbální komunikace, ať už se jedná o mimiku, proxemiku, haptiku, posturologii, kinetiku nebo gesta, dokáže sdělit informace, které se k nám pomocí komunikace verbální nedostanou vůbec nebo pouze z části. Nesmíme opomínat také na zónové oblasti při komunikaci, které dělíme na zónu intimní, osobní, sociální a veřejnou. Největší opatrnosti při překračování jednolitých zón musí všeobecná sestra dbát u zóny intimní, která souvisí s dotykem a velmi často se v ní pohybuje

při jednotlivých výkonech. Dbá proto na upozornění a vysvětlení důvodu překračování těchto zón, aby zamezila negativním reakcím pacienta (Zacharová, 2016).

2.9 Pracovní tým ve zdravotnictví

Ke kvalitní a komplexní péči o zdraví pacienta je zapotřebí spolupráce jednotlivých profesionálů, kteří k této péči přispívají znalostmi a dovednostmi na úrovni své profese (Plevová et al., 2012). Tým ve zdravotnictví vzniká tedy spojením nejen všeobecných sester, ale i dalších pracovníků s odlišnými pozicemi a vzděláním. Do týmu ve zdravotnictví řadíme mimo tedy všeobecných sester také ošetřovatele, lékaře, fyzioterapeuty nebo například i psychology. Právě i studenti zdravotnických a sociálních oborů patří do tohoto týmu ve zdravotnictví a měli být schopni v něm umět pracovat, lépe řečeno, spolupracovat. Jak je zmiňováno v knize s názvem *Motivace sester a pracovní spokojenost ve zdravotnictví*, pozitivní vztahy mezi pracovníky patří mezi jeden z nejdůležitějších aspektů ovlivňující atmosféru na pracovišti. Dalšími výhodami správně fungujícího pracovního týmu je kupříkladu více vědomostí a dovedností, kterými se mohou pracovníci doplňovat (Vévoda, 2013).

Jako v každém pracovním týmu jsou i v týmu ve zdravotnictví konflikty běžné. Příčinou konfliktů, ať už mezi všeobecnými sestrami navzájem nebo například mezi všeobecnou sestrou a lékařem může být pracovní přetížení, personální nedostatek, nejasné ordinace, ale stejně tak i některé méně žádoucí osobnostní rysy pracovníka. Konflikty mohou snižovat spokojenost pracovníků na daném oddělení a stejně tak i narušit správné fungování personálu jako týmu. Narušení spolupráce mezi jednotlivými pracovníky může následně ovlivňovat i ošetřovatelskou péči o pacienty (Vévoda, 2013). Téměř nejčastějšími příčinami konfliktů na pracovišti je již zmíněný nedostatek personálu a z toho vyplývající přetížení sester. Právě pracovní přetížení sester a časový stres, který je tím zapříčiněn, může vést k negativním dopadům na podpůrné aktivity, které sestry realizují. Jednou z těchto podpůrných aktivit je právě například uvádění do praxe (Špirudová, 2015).

2.10 Etika v ošetrovatelství

V ošetrovateľskej praxi sa všeobecné sestry musí umieť vypořádat také s etickými dilematy. Jak je v knize s názvem Etika v ošetrovateľskej praxi shrnuto, vždy by při řešení těchto dilemat měla všeobecná sestra postupovat v jednotlivých krocích. Nejprve by si všeobecná sestra měla přesně definovat a ujasnit, o jaké etické dilema se jedná a následně se snažit přijít na všechna pro a proti, která souvisí s navrhovaným řešením dilematu. V poslední řadě je důležité, aby si vše shrnula a její konečné rozhodnutí bylo dostatečně argumentačně zajištěné (Heřmanová et al., 2012). K dispozici máme také Etický kodex Mezinárodní rady sester, který byl několikrát přepsán a následně schválen. První schválená verze tohoto kodexu byla již v roce 1953. Mezinárodní rada sester (ICN) zde popisuje normy etického chování, kterými by se každá všeobecná sestra měla v ošetrovateľskej praxi řídit. Dá se říci, že je to návod ke správnému chování všeobecných sester při vykonávání jejich povolání, které vychází z hodnot a potřeb společnosti. Etický kodex ICN je složen ze čtyř hlavních článků (viz příloha A), ve kterých je jednotlivě popsáno ideální chování. Články jsou tedy rozděleny na sestry a lidé, sestry a ošetrovateľská praxe, sestry a profese a také sestry a spolupracovníci (Podrazilová et al., 2016).

3 Výzkumná část

Pro výzkumnou část této bakalářské práce byly stanoveny celkem čtyři cíle, kdy jeden cíl byl popisný a tři výzkumné. Ke každému výzkumnému cíli byl dále stanoven jeden výzkumný předpoklad. Procenta výzkumných předpokladů byla upravena na základě předvýzkumu.

3.1 Výzkumné a popisné cíle práce

1. Popsat aktuální vzdělávání všeobecných sester v České republice.
2. Zjistit přístup všeobecných sester ke studentům studijního oboru Všeobecná sestra.
3. Zjistit přístup lékařů ke studentům studijního oboru Všeobecná sestra.
4. Zjistit přístup ostatního personálu ke studentům studijního oboru Všeobecná sestra.

3.2 Výzkumné předpoklady práce

1. Tento cíl je popisný, a proto nebyl stanoven výzkumný předpoklad.
2. Předpokládáme, že 75 % a více všeobecných sester má kladný přístup ke studentům studijního oboru Všeobecná sestra.
3. Předpokládáme, že 80 % a více lékařů má kladný přístup ke studentům studijního oboru Všeobecná sestra.
4. Předpokládáme, že 80 % a více ostatního personálu má kladný přístup ke studentům studijního oboru Všeobecná sestra.

3.3 Metodika výzkumu

Výzkumná část této bakalářské práce byla zrealizována kvantitativní metodou, přesněji dotazníkem (viz příloha C). Samotné výzkumné šetření probíhalo během měsíce března roku 2021. Výzkumu se zúčastnili studenti oboru

Všeobecná sestra ze tří vybraných fakult v České republice uskutečňujících studijní program Ošetřovatelství. Respondenti byli studenti prvního, druhého ale i třetího ročníku studia. Výzkum probíhal elektronickou formou a to především z důvodu pandemie Covid-19. Před samotným výzkumem byly zajištěny souhlasy s realizací výzkumu od vedení z vybraných fakult (viz příloha D).

Před zahájením výzkumu byl nejprve proveden předvýzkum (viz příloha B), díky kterému mohla být ověřena srozumitelnost jednotlivých otázek, ale i odpovědí a následně také stanovy výzkumné předpoklady. Během předvýzkumu bylo rozesláno celkem 12 dotazníků studentům oboru Všeobecná sestra, z nichž se vrátilo 10 dotazníků s řádně vyplněnými odpověďmi. Návratnost dotazníků během předvýzkumu byla tedy 83,3 %. Na základě provedení tohoto předvýzkumu byly některé otázky odstraněny, upraveny a některé otázky byly také přidány. Otázky č. 5, 15, 19 byly smazány, jelikož dle našeho názoru nejsou při vyhodnocování přístupu personálu rozhodující. Dále byly některé otázky pozměněny. V otázce č. 8 byla smazána možnost „jiné“, kdy dva z respondentů tuto odpověď zvolili, ale následně napsali již zmíněnou odpověď ve výběru. V otázce č. 13 byla pozměněna formulace odpovědí pro jednoznačnější vyhodnocování výsledků. Ostatní otázky byly ponechány ve své původní podobě beze změn. Do dotazníku, který byl následně využíván k výzkumnému šetření (viz příloha C) byly přidány otázky č. 10, 11, 16, 17, 21, 22. Po provedení předvýzkumu byly na základě odpovědí upraveny také výzkumné předpoklady. Procenta ve výzkumném předpokladu č. 2 byla ponechána na 75 % a více. Výzkumný předpoklad č. 3 byl upraven na 80 % a více. I procenta týkající se posledního výzkumného předpokladu, tedy předpokladu č. 4 byla na základě předvýzkumu navýšena a to opět na 80 % a více.

Samotné výzkumné šetření bylo provedeno tedy elektronickou formou. Respondenti byli vyzváni k jeho vyplnění formou e- mailu, který byl zaslán studijním oddělením jednotlivých fakult. Na začátku byli respondenti seznámeni s názvem a účelem práce. Dále byli seznámeni s pokyny k vyplnění dotazníku a tím, kdo se řadí mezi ostatní personál. Dotazník si zobrazilo celkem 104 respondentů, avšak pouze 75 respondentů z celkového počtu dotazník řádně vyplnilo a odeslalo. Návratnost tohoto dotazníku byla tedy 73,1 %.

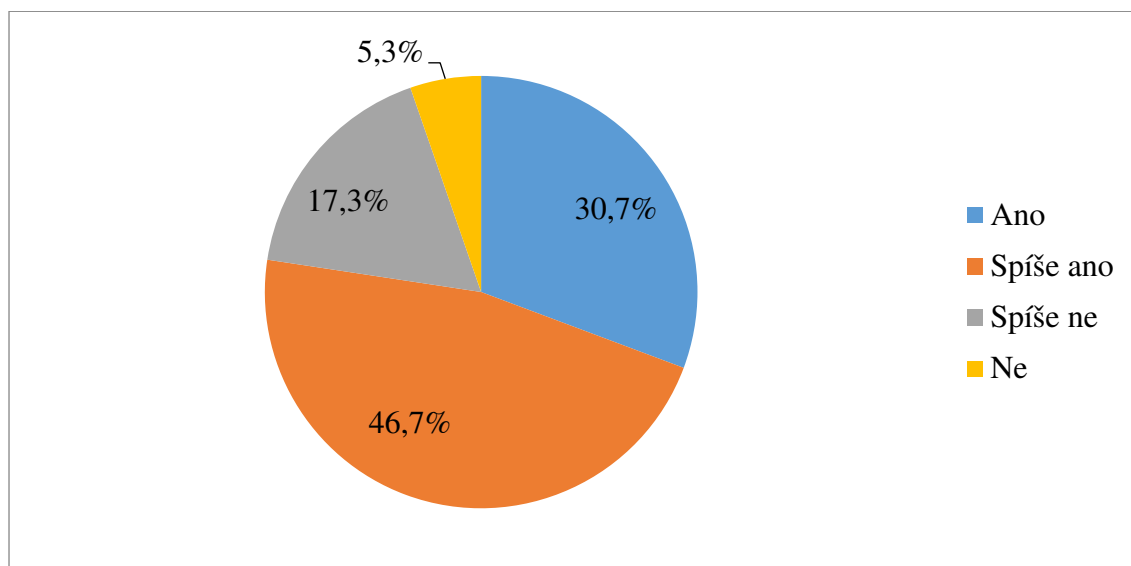
3.4 Analýza výzkumných dat

Data, která byla získána během výzkumného šetření formou dotazníků, byla zpracována pomocí grafů a tabulek a to v programu Microsoft Office Excel 2010. Data jsou uváděna v absolutní četnosti, tzn. celkový počet respondentů uveden v celých číslech a dále v četnosti relativní, tedy v procentech. Procenta byla vždy zaokrouhlena na jedno desetinné místo. Grafy byly použity v celé práci stejné a to výšečové.

3.4.1 Analýza dotazníkové položky č. 1: Při příchodu na nové oddělení jsem dostatečně seznámen/ a s chodem oddělení, jednotlivými částmi tohoto oddělení a BOZP.

Tab. 1 Seznámení s oddělením a BOZP

	n_i [-]	f_i [%]
Ano	23	30,7
Spíše ano	35	46,7
Spíše ne	13	17,3
Ne	4	5,3
Celkem	75	100,0

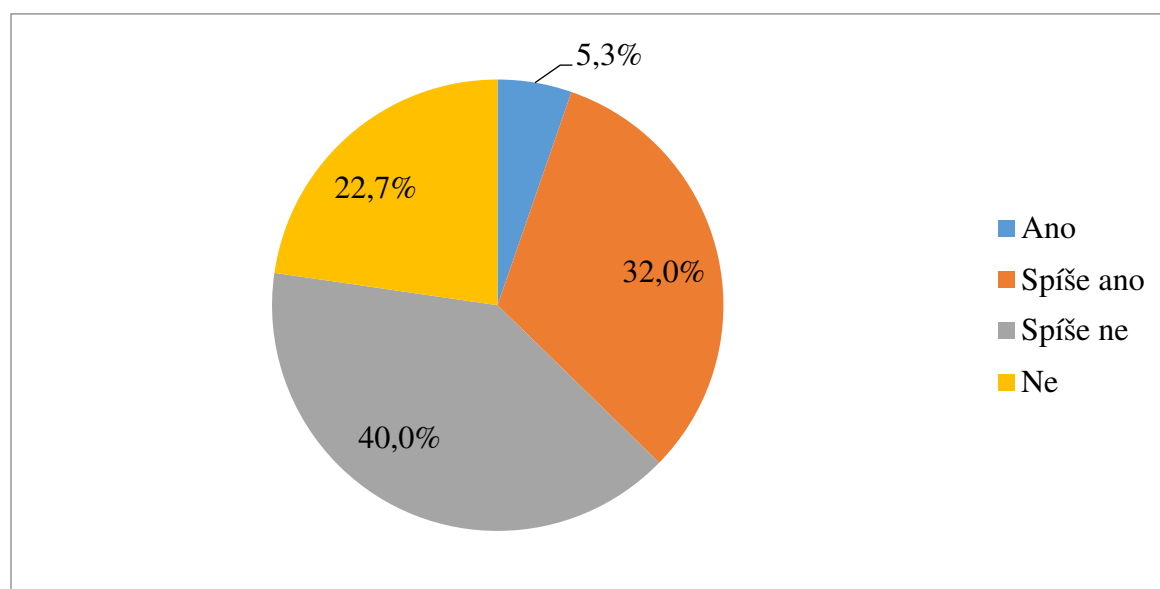
Graf 1 Seznámení s oddělením a BOZP

V otázce č. 1 byli respondenti dotazováni, zda jsou při příchodu na nové oddělení dostatečně seznámeni s chodem oddělení, částmi oddělení a také BOZP (viz Tab. 1). Ze 75 respondentů jich 35 (46,7 %) označilo odpověď spíše ano. Dále 23 (30,7 %) respondentů odpovědělo ano. Odpověď spíše ne uvedlo 13 (17,3 %) dotázaných a poslední 4 (5,3 %) respondenti zvolili odpověď ne (viz Graf 1).

3.4.2 Analýza dotazníkové položky č. 2: Při příchodu na nové oddělení se mi každý z personálu představí a já jim.

Tab. 2 Seznámení s personálem

	n_i [-]	f_i [%]
Ano	4	5,3
Spíše ano	24	32,0
Spíše ne	30	40,0
Ne	17	22,7
Celkem	75	100,0

Graf 2 Seznámení s personálem

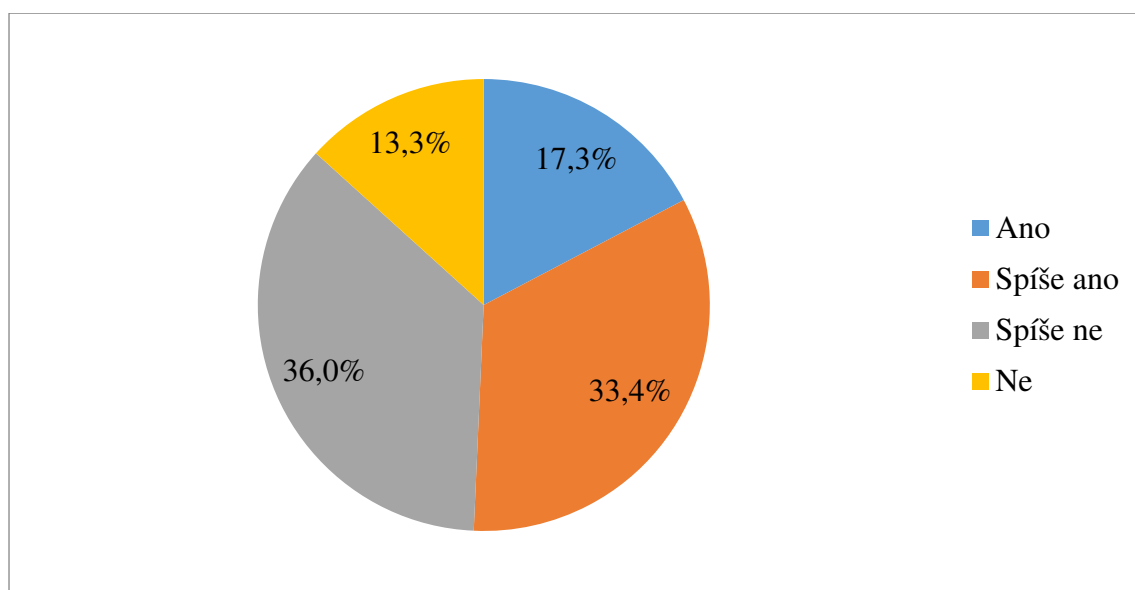
Otázka č. 2 zjišťovala, zda se respondentům při příchodu na nové oddělení každý z personálu představí a naopak (viz Tab. 2). 30 (40,0 %) z respondentů zvolilo

odpověď spíše ne. Odpověď spíše ano byla druhou nejčastější a označilo ji 24 (32,0 %) dotázaných. 17 (22,7 %) respondentů odpovědělo, že ne a 4 (5,3 %) ano (viz Graf 2).

3.4.3 Analýza dotazníkové položky č. 3: Personál si pamatuje moje jméno a oslovuje mě jím.

Tab. 3 Oslovování studenta jménem

	n_i [-]	f_i [%]
Ano	13	17,3
Spíše ano	25	33,4
Spíše ne	27	36,0
Ne	10	13,3
Celkem	75	100,0

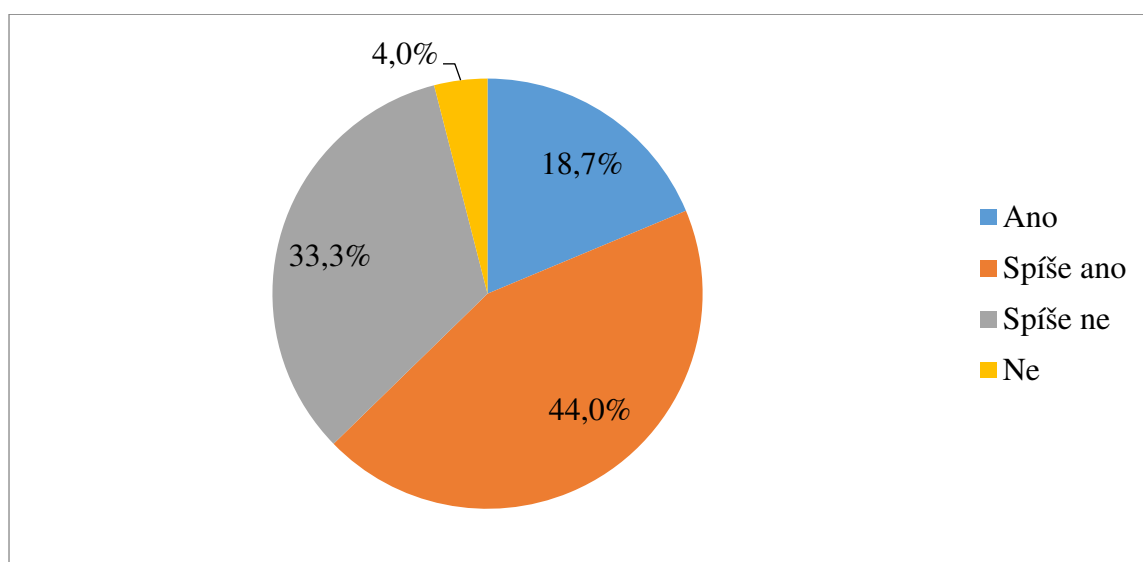
Graf 3 Oslovování studenta jménem

Otázka č. 3 měla zjistit, zda si personál pamatuje jméno respondenta a následně ho jménem oslovuje (viz Tab. 3). Odpověď spíše ne zvolilo 27 (36,0 %) respondentů a odpověď spíše ano zvolilo respondentů 25 (33,4 %). 13 (17,3 %) dotazovaných odpovědělo na otázku ano. Odpověď ne vybralo 10 (13,3 %) respondentů (viz Graf 3).

3.4.4 Analýza dotazníkové položky č. 4: Cítíte se být začleněn/a do ošetrovatelského týmu?

Tab. 4 Začlenění do týmu

	n_i [-]	f_i [%]
Ano	14	18,7
Spíše ano	33	44,0
Spíše ne	25	33,3
Ne	3	4,0
Celkem	75	100,0

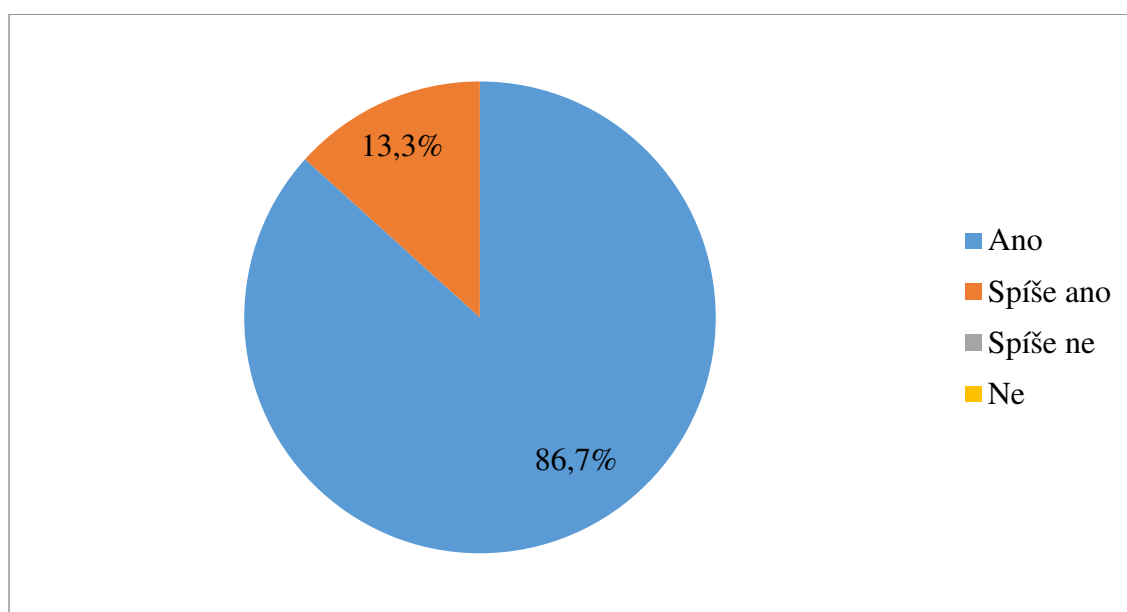
Graf 4 Začlenění do týmu

V otázce č. 4 byli respondenti dotazováni, zda se během odborných praxí cítí být začlenění do ošetrovatelského týmu (viz Tab. 4). Odpověď spíše ano zvolilo 33 (44, %) dotazovaných, na druhou stranu odpověď spíše ne zvolilo 25 (33,3 %) respondentů. 14 (18,7 %) osob odpovědělo ano a 3 (4,0 %) odpověděl, že se necítí být začlenění do týmu (viz Graf 4).

3.4.5 Analýza dotazníkové položky č. 5: Pokud si s něčím nevíte rady, zeptáte se jedné z všeobecných sester?

Tab. 5 Požádání o radu

	n_i [-]	f_i [%]
Ano	65	86,7
Spíše ano	10	13,3
Spíše ne	0	0,0
Ne	0	0,0
Celkem	75	100,0

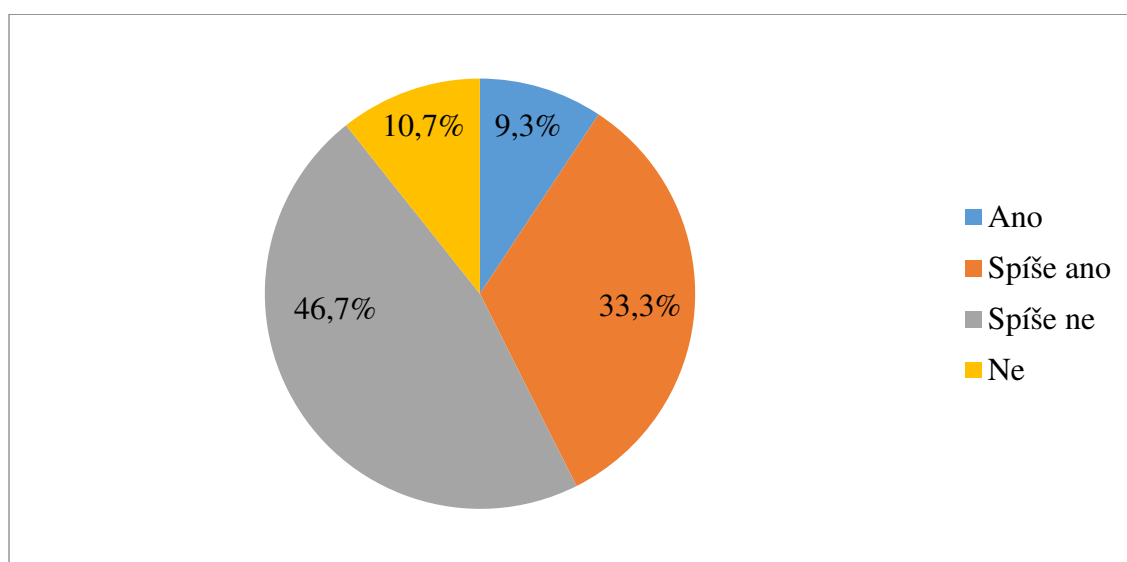
Graf 5 Požádání o radu

Otázka č. 5 zjišťovala, zda pokud si respondent neví s něčím rady, tak se zeptá jedné z všeobecných sester (viz Tab. 5). Většina respondentů, tedy 65 (86,7 %), zvolila odpověď ano. Odpověď spíše ano vybralo 10 (13,3 %) osob. Zbývající odpovědi, tedy ano a ne, nebyly vybrány ani jedním respondentem (viz Graf 5).

3.4.6 Analýza dotazníkové položky č. 6: Máte pocit, že všeobecné sestry obtěžujete, pokud si s něčím nevíte rady?

Tab. 6 Negativní pocity studenta

	n_i [-]	f_i [%]
Ano	7	9,3
Spíše ano	25	33,3
Spíše ne	35	46,7
Ne	8	10,7
Celkem	75	100,0

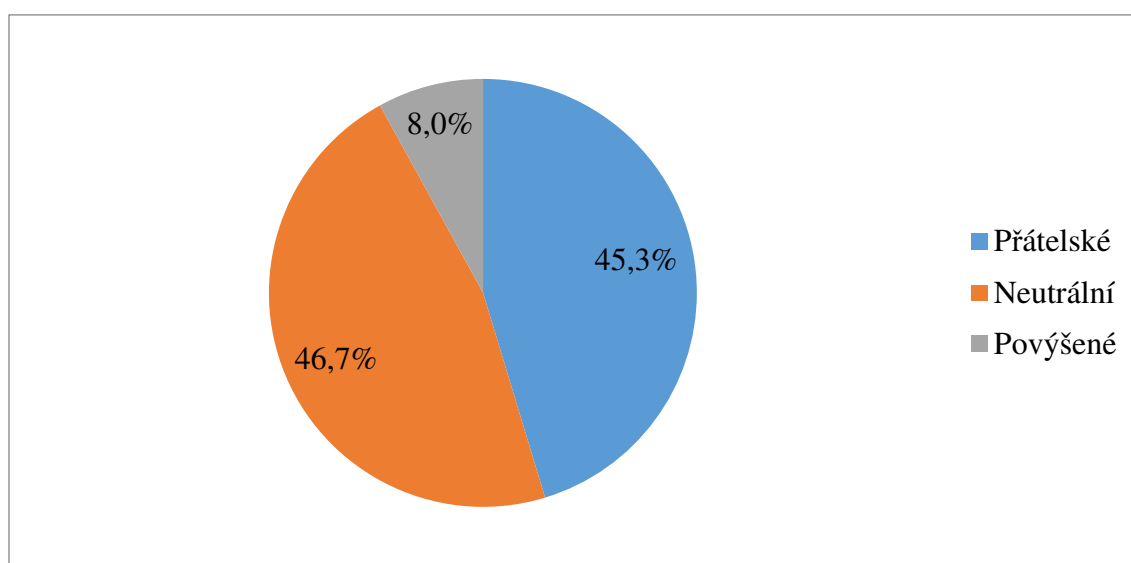
Graf 6 Negativní pocity studenta

Otázka č. 6 navazovala na otázku č. 5. Tato otázka zjišťovala, zda pokud se studenti zeptají o radu jedné z všeobecných sester, tak mají pocit, že ji obtěžují (viz Tab. 6). 35 (46,7 %) osob tento pocit spíše nemají. Odpověď spíše ano vybralo 25 (33,3 %) respondentů. 8 (10,7 %) dotazovaných odpovědělo ne a zbývajících 7 (9,3 %) respondentů zvolilo odpověď ano (viz Graf 6).

3.4.7 Analýza dotazníkové položky č. 7: Chování všeobecných sester vůči mně, je převážně.. (vyberte)

Tab. 7 Chování všeobecných sester

	n_i [-]	f_i [%]
Přátelské	34	45,3
Neutrální	35	46,7
Povýšené	6	8,0
Celkem	75	100,0

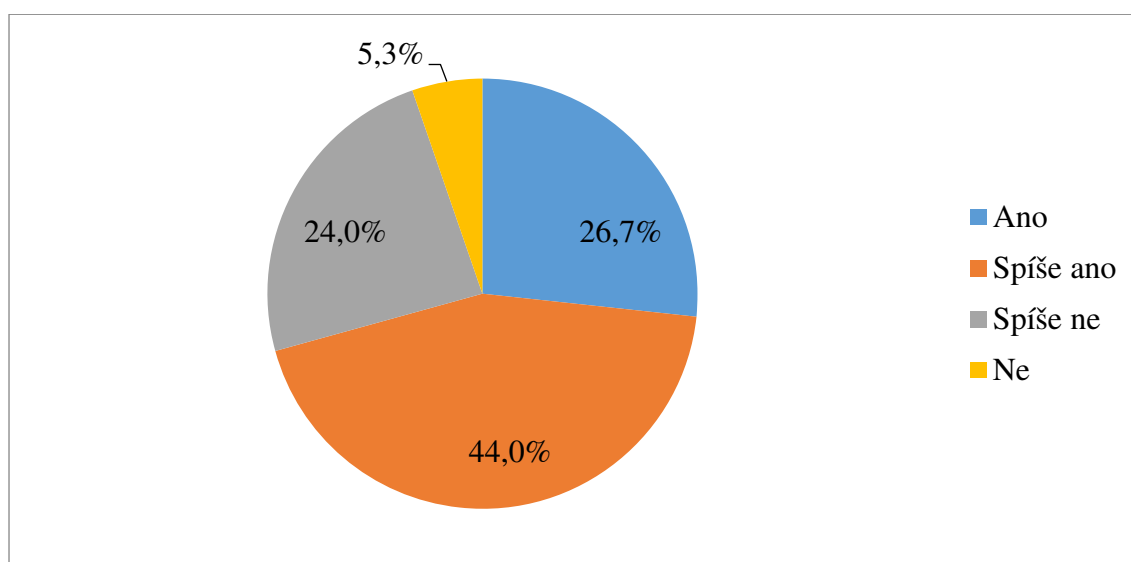
Graf 7 Chování všeobecných sester

V této otázce, tedy otázce č. 7, byli respondenti dotazováni na chování všeobecných sester vůči nim (viz Tab. 7). 35 (46,7 %) osob odpovědělo, že chování vůči nim je neutrální. Chování přátelské zvolilo 34 (45,3 %) respondentů. 6 (8,0 %) dotazovaných vybralo poslední odpověď, tedy že chování všeobecných sester vůči nim je povýšené (viz Graf 7).

3.4.8 Analýzy dotazníkové položky č. 8: Snaží se Vás všeobecné sestry pustit k co nejvíce odborným výkonům?

Tab. 8 Odborné výkony

	n_i [-]	f_i [%]
Ano	20	26,7
Spíše ano	33	44,0
Spíše ne	18	24,0
Ne	4	5,3
Celkem	75	100,0

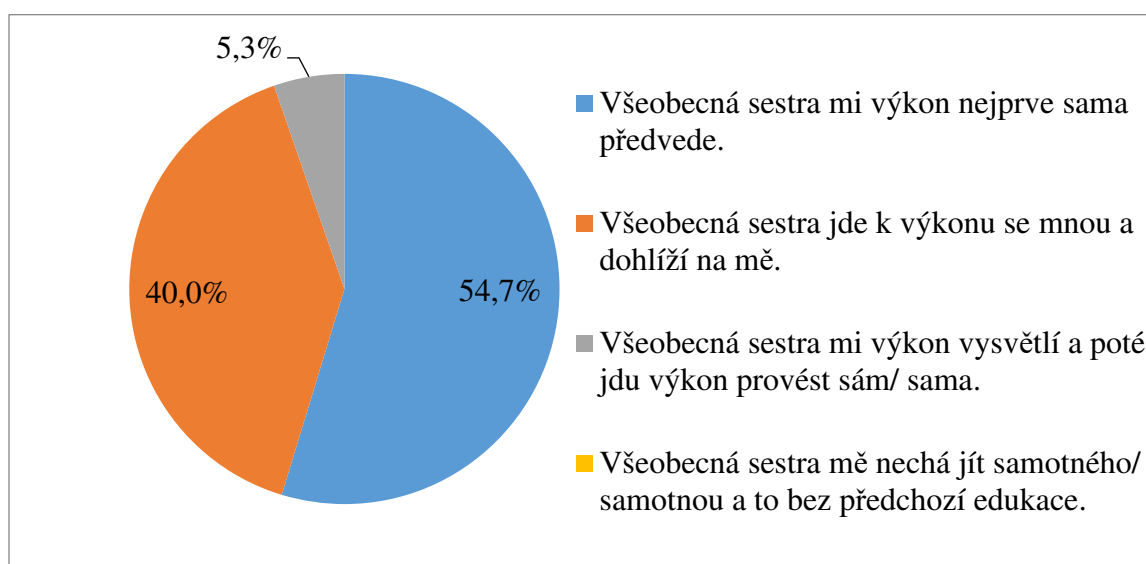
Graf 8 Odborné výkony

Otázka č. 8 zjišťovala, zda se všeobecné sestry snaží respondenty, tedy studenty během odborných praxí, pustit k co nejvíce odborným výkonům (viz Tab. 8). 33 (44,0 %) respondentů odpovědělo spíše ano. Odpověď ano zvolilo 20 (26,7 %) osob. 18 (24,0 %) dotazovaných vybralo odpověď spíše ne a 4 (5,3 %) dotazovaní odpověděli ne (viz Graf 8).

3.4.9 Analýza dotazníkové položky č. 9: Pokud odborný výkon děláte poprvé.. (vyberte)

Tab. 9 První provedení odborného výkonu

	n _i [-]	f _i [%]
Všeobecná sestra mi výkon nejprve sama předvede.	41	54,7
Všeobecná sestra jde k výkonu se mnou a dohlíží na mě.	30	40,0
Všeobecná sestra mi výkon vysvětlí a poté jdu výkon provést sám/ sama.	4	5,3
Všeobecná sestra mě nechá jít samotného/ samotnou a to bez předchozí edukace.	0	0,0
Celkem	75	100,0

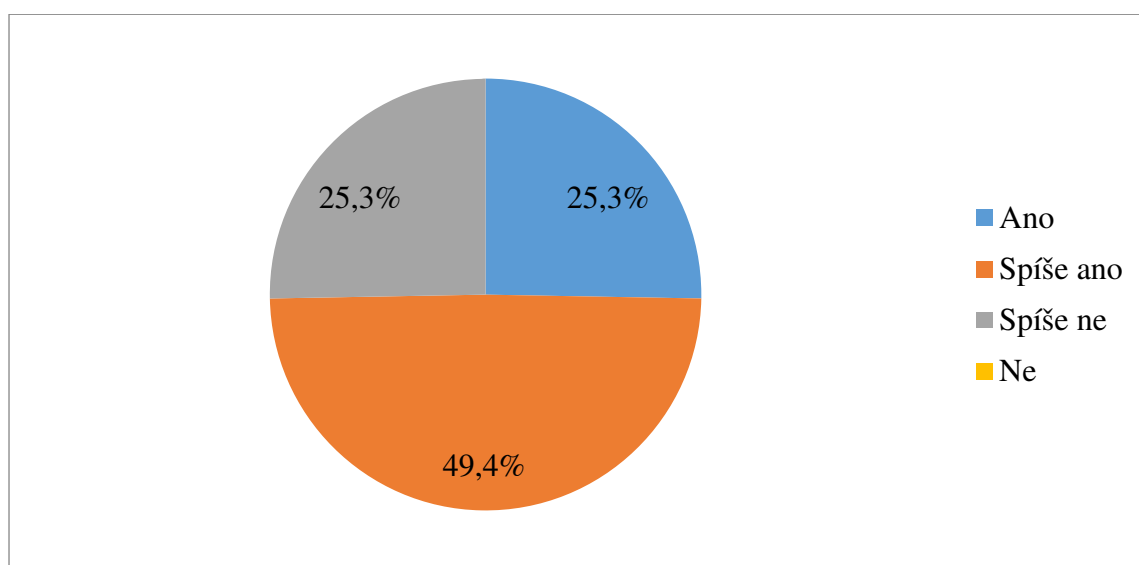
Graf 9 První provedení odborného výkonu

Otázka č. 9 měla za cíl zjistit, jak se všeobecné sestry zachovají, pokud má student dělat daný odborný výkon poprvé (viz Tab. 9). 41 (54,7 %) osob odpovědělo, že všeobecná sestra jim odborný výkon nejprve sama předvede. Dalších 30 (40,0 %) respondentů zvolilo, že jde k odbornému výkonu všeobecná sestra s nimi a dohlíží na ně. 4 (5,3 %) osoby odpověděli, že jim všeobecná sestra výkon nejprve vysvětlí a poté jdou odborný výkon provést sami. Poslední odpověď, která popisuje, že všeobecná sestra nechá studenta jít provést odborný výkon samotného a to bez předchozí edukace nebyla zvolena ani jednou (viz Graf 8).

3.4.10 Analýza dotazníkové položky č. 10: Jste spokojen/ a s přístupem všeobecných sester?

Tab. 10 Spokojenost s přístupem sester

	n_i [-]	f_i [%]
Ano	19	25,3
Spíše ano	37	49,4
Spíše ne	19	25,3
Ne	0	0,0
Celkem	75	100,0

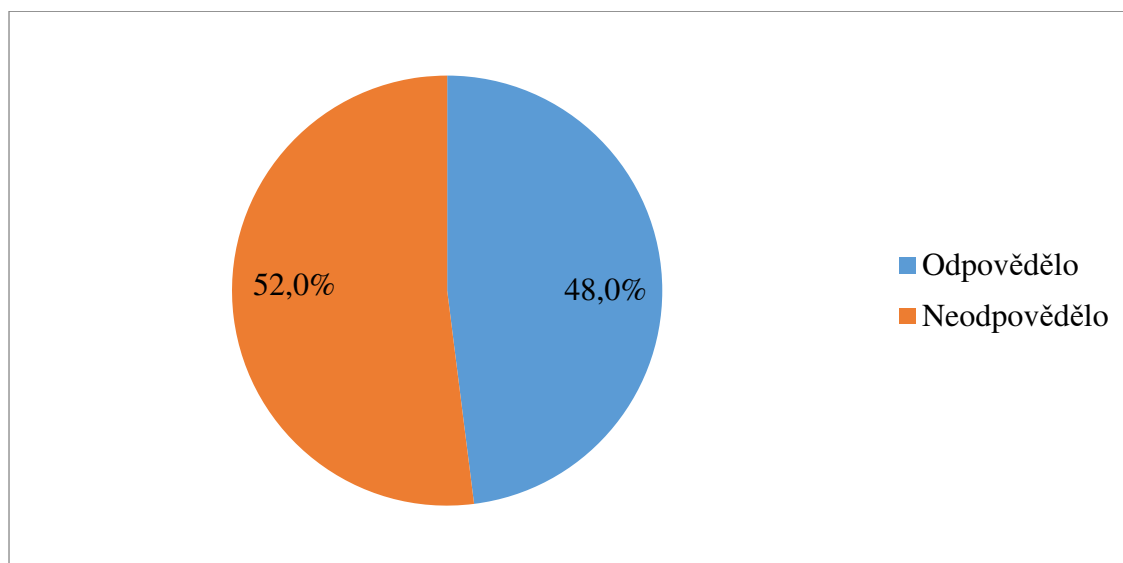
Graf 10 Spokojenost s přístupem sester

V otázce č. 10 byli respondenti dotazováni, zda jsou spokojeni s přístupem všeobecných sester (viz Tab. 10). 37 (49,4 %) osob odpovědělo, že spíše ano. Odpověď spíše ne zvolilo 19 (25,3 %) respondentů. Stejný počet dotazovaných, tedy 19 (25,3 %), je s přístupem všeobecných sester spokojeno, a proto zvolili odpověď ano. Odpověď poslední, tedy odpověď ne, nebyla vybrána ani jedním respondentem (viz Graf 10).

3.4.11 Analýza dotazníkové položky č. 11: Co byste na přístupu všeobecných sester změnil/ a?

Tab. 11 Změna v přístupu sester

	n_i [-]	f_i [%]
Odpovědělo	36	48,0
Neodpovědělo	39	52,0
Celkem	75	100,0

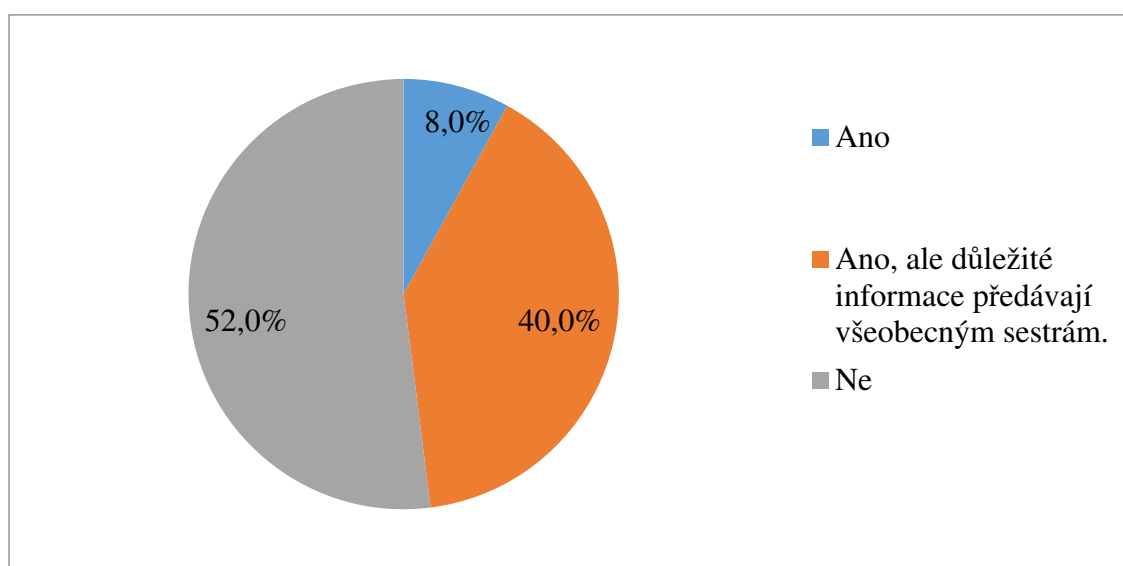
Graf 11 Změna v přístupu sester

Otázka č. 11 měla za cíl zjistit, co by respondenti změnili na přístupu všeobecných sester vůči nim. Tato otázka byla otevřená a v případě, že respondent na přístupu nic změnit nechtěl, mohl otázku vynechat. Z celkových 75 respondentů na tuto otázku odpovědělo 36 osob (viz Tab. 11), tzn. 48,0 % respondentů (viz Graf 11). Odpovědi byly velmi podobné a často se opakovaly. Respondenti by především uvítali větší zájem ze strany všeobecných sester o praktické dovednosti studentů a následně i větší ochotu k vysvětlování jednotlivých výkonů. Několikrát se také objevila připomínka, že by všeobecné sestry měly být více empatické a uvědomit si, že jednou také začínaly a vše se musely naučit. V neposlední řadě by dotazovaní ocenili lepší komunikaci a přístup při prvním setkání.

3.4.12 Analýza dotazníkové položky č. 12: Komunikují s Vámi lékaři stejně jako s ostatními všeobecnými sestrami?

Tab. 12 Komunikace lékařů se studenty

	n _i [-]	f _i [%]
Ano	6	8,0
Ano, ale důležité informace předávají všeobecným sestram.	30	40,0
Ne	39	52,0
Celkem	75	100,0

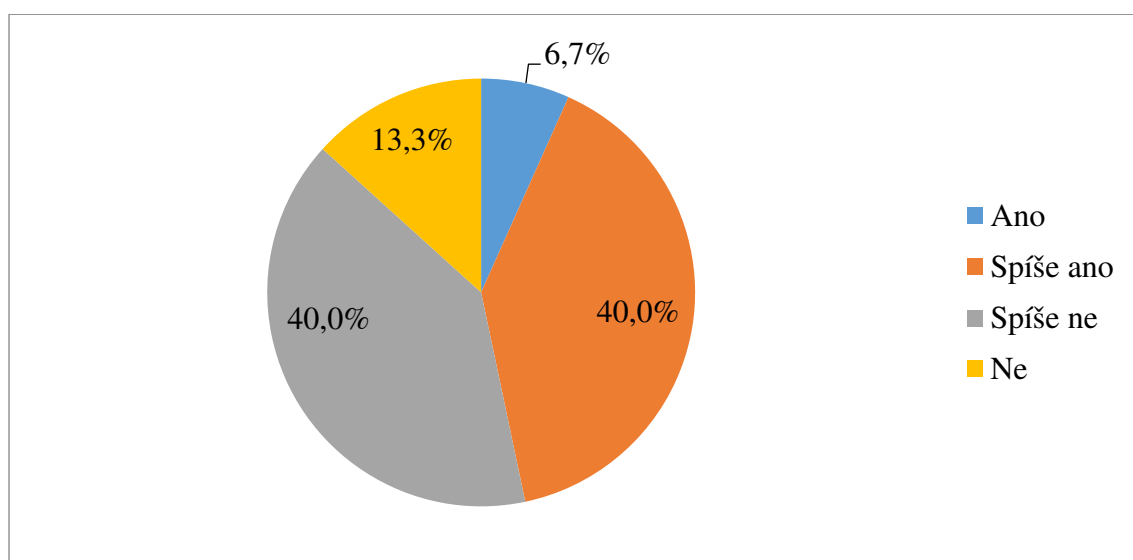
Graf 12 Komunikace lékařů se studenty

Otázka č. 12 zjišťovala, zda lékaři komunikují s respondenty stejným způsobem jako s ostatními všeobecnými sestrami (viz Tab. 12). 39 (52,0 %) lidí odpovědělo, že ne. Odpověď, kdy lékaři komunikují stejně jako s ostatními všeobecnými sestrami, ale důležité informace předávají všeobecným sestram, zvolilo 30 (40,0 %) respondentů. 6 (8,0 %) osob odpovědělo, že ano (viz Graf 12).

3.4.13 Analýza dotazníkové položky č. 13: Snaží se Vám lékaři vysvětlovat postupy jednotlivých odborných výkonů či jiných odborných věcí?

Tab. 13 Vysvětlování výkonů

	n_i [-]	f_i [%]
Ano	5	6,7
Spíše ano	30	40,0
Spíše ne	30	40,0
Ne	10	13,3
Celkem	75	100,0

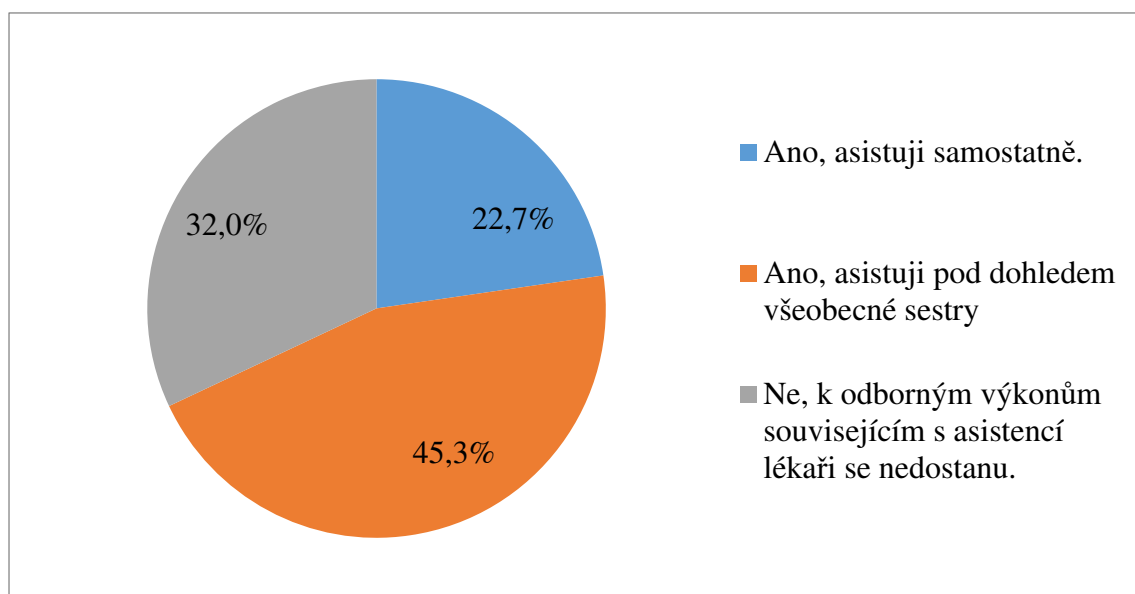
Graf 13 Vysvětlování výkonů

V otázce č. 13 jsme se zaměřovali na to, zda se lékaři snaží studentům během odborných praxí vysvětlovat postupy jednotlivých výkonů a jiných odborných záležitostí (viz Tab. 13). 30 (40,0 %) respondentů zvolilo odpověď spíše ano. 30 (40,0 %) respondentů zvolilo odpověď spíše ne. Odpověď ne vybralo 10 (13,3 %) osob a odpověď ano 5 (6,7 %) respondentů (viz Graf 13).

3.4.14 Analýza dotazníkové položky č. 14: Asistujete lékaři při odborných výkonech?

Tab. 14 Asistence u odborných výkonů

	n _i [-]	f _i [%]
Ano, asistuji samostatně.	17	22,7
Ano, asistuji pod dohledem všeobecné sestry	34	45,3
Ne, k odborným výkonům souvisejícím s asistencí lékaři se nedostanu.	24	32,0
Celkem	75	100,0

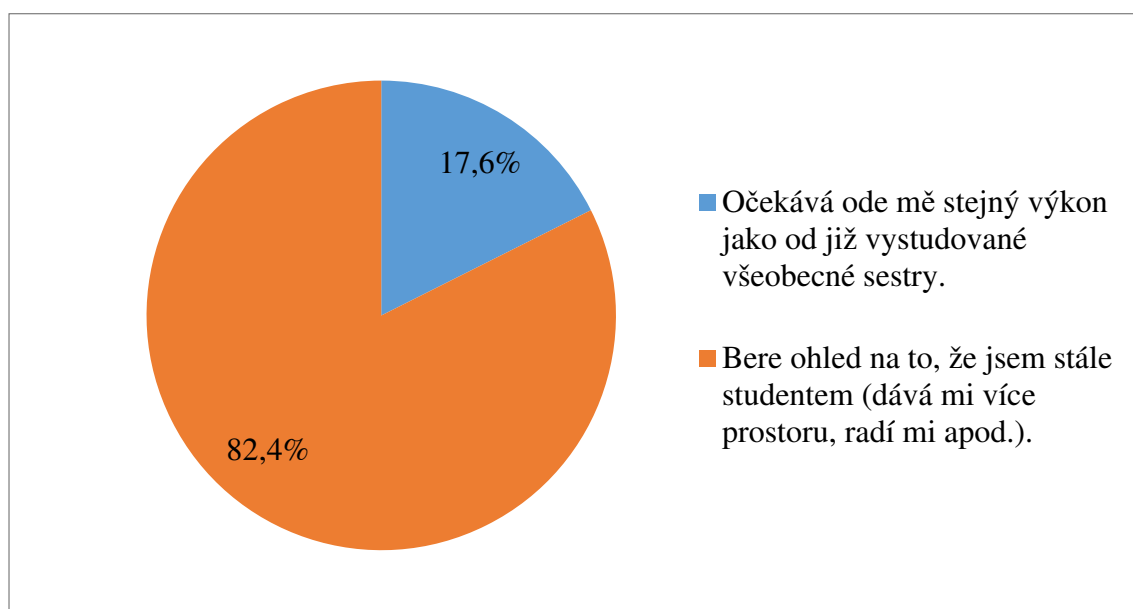
Graf 14 Asistence u odborných výkonů

Otázka č. 14 měla zjistit, zda studenti asistují lékařům během odborných výkonů, či ne (viz Tab. 14). 34 (45,3 %) respondentů odpovědělo, že asistují a to pod dohledem všeobecné sestry. Dalších 24 (32,0 %) dotazovaných zvolilo odpověď, že neasistují vůbec, jelikož se k odborným výkonům souvisejícími s asistencí lékaři nedostanou. 17 (22,7 %) respondentů při odborných výkonech lékaři asistuje a to zcela samostatně (viz Graf 14).

3.4.15 Analýza dotazníkové položky č. 15: Pokud asistujete lékaři při výkonu ..(vyberte)

Tab. 15 Přístup lékaře při asistenci

	n _i [-]	f _i [%]
Očekává ode mě stejný výkon jako od již vystudované všeobecné sestry.	9	17,6
Bere ohled na to, že jsem stále studentem (dává mi více prostoru, radí mi apod.).	42	82,4
Celkem	51	100,0

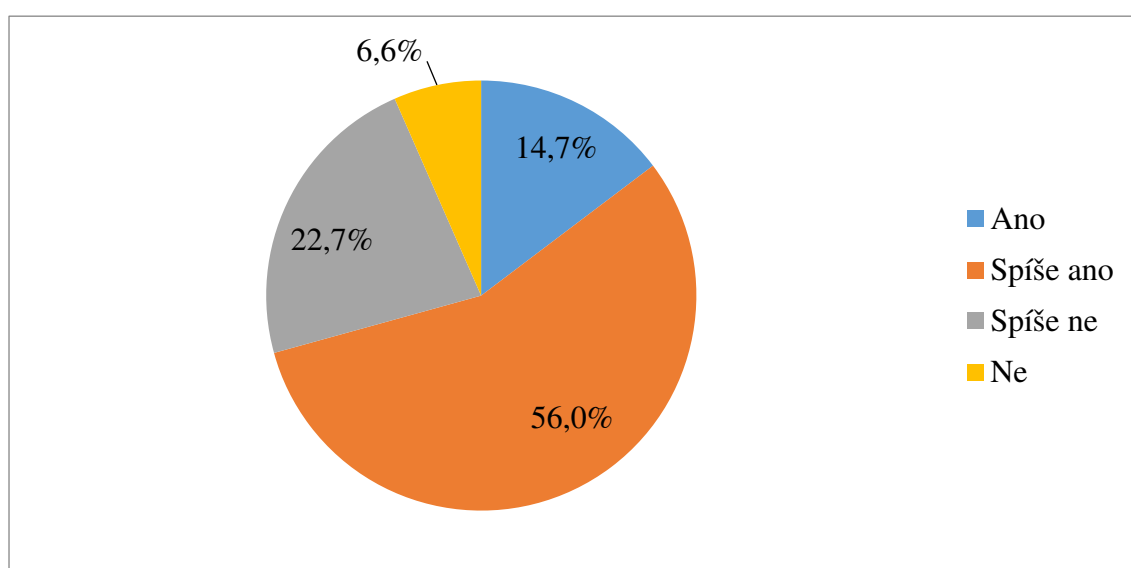
Graf 15 Přístup lékaře při asistenci

V otázce č. 15 měli respondenti odpovědět na otázku, jak k nim přistupuje lékař během asistence u odborného výkonu (viz Tab. 15). Ti, kteří na otázku č. 14 odpověděli, že se k odborným výkonům souvisejícím s asistencí lékaři nedostanou, měli tuto otázku vynechat. Odpověď na tuto otázku jsme tedy dostali od 51 (68,0 %) respondentů. Z těchto respondentů 42 (82,4 %) uvedlo, že lékař bere ohled na to, že je respondent stále studentem. 9 (17,6 %) dotazovaných však odpovědělo, že lékař očekává stejný výkon jako od již vystudované všeobecné sestry (viz Graf 15).

3.4.16 Analýza dotazníkové položky č. 16: Jste spokojen/ a s přístupem lékařů?

Tab. 16 Spokojenost s přístupem lékařů

	n_i [-]	f_i [%]
Ano	11	14,7
Spíše ano	42	56,0
Spíše ne	17	22,7
Ne	5	6,6
Celkem	75	100,0

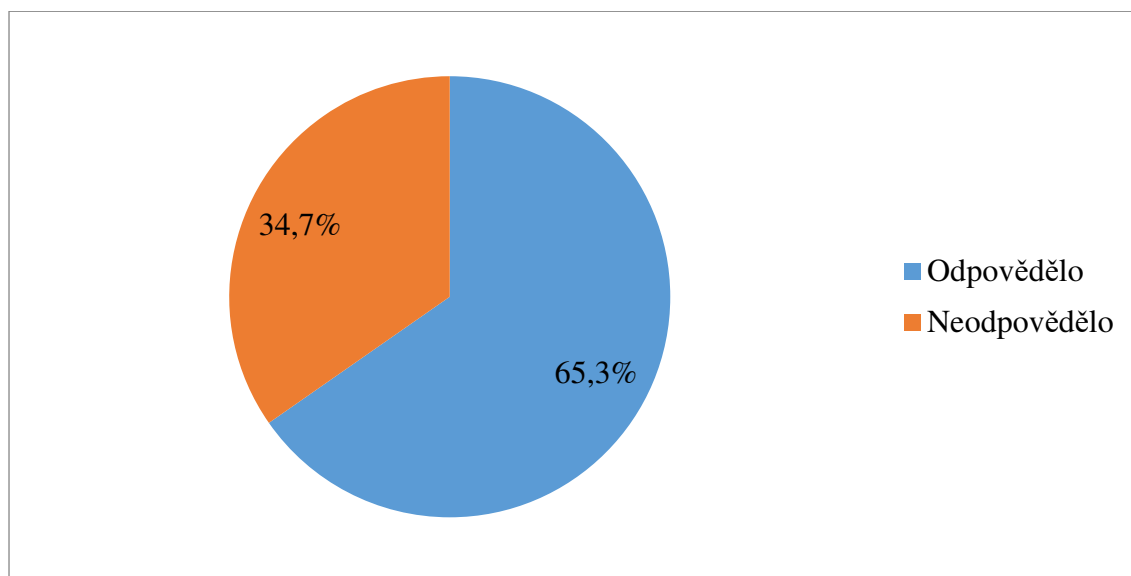
Graf 16 Spokojenost s přístupem lékařů

Otázka č. 16 se zaměřuje na to, jak jsou respondenti spokojeni s přístupem lékařů (viz Tab. 16). 42 (56,0 %) odpovědělo, že jsou s přístupem lékařů spíše spokojeni. Odpověď spíše ne vybralo 17 (22,7 %) respondentů. 11 (14,7 %) osob zvolilo odpověď ano a odpověď ne vybralo 5 (6,6 %) dotazovaných (viz Graf 16).

3.4.17 Analýza dotazníkové položky č. 17: Co byste na přístupu lékařů změnil/ a?

Tab. 17 Změna v přístupu lékařů

	n_i [-]	f_i [%]
Odpovědělo	49	65,3
Neodpovědělo	26	34,7
Celkem	75	100,0

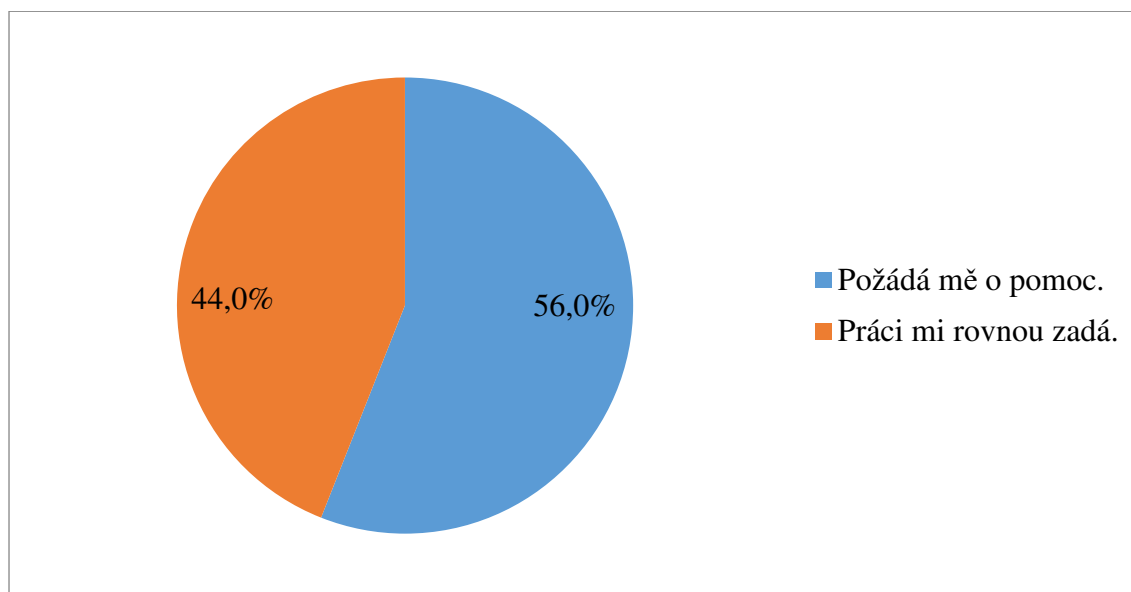
Graf 17 Změna v přístupu lékařů

Cílem otázky č. 17 bylo zjistit, co by dotazovaní změnili na přístupu lékařů vůči nim. Tato otázka byla otevřená a v případě, že respondent na přístupu nic změnit nechtěl, mohl otázku vynechat. Z celkových 75 respondentů na tuto otázku odpovědělo 49 osob (viz Tab. 17), tedy 65,3 % (viz Graf 17). V odpovědích se objevovalo především to, aby si lékaři více všímali i studentů studijního oboru Všeobecná sestra a snažili se s nimi komunikovat a brát jako součást ošetrovatelského týmu. Několik respondentů také uvedlo, že by si lékaři měli uvědomit, že studenti na odborných praxích nemohou vědět vše.

3.4.18 Analýza dotazníkové položky č. 18: Pokud někdo z ostatního personálu potřebuje pomoci.. (vyberte)

Tab. 18 Způsob vyžádání pomoci

	n_i [-]	f_i [%]
Požádá mě o pomoc.	42	56,0
Práci mi rovnou zadá.	33	44,0
Celkem	75	100,0

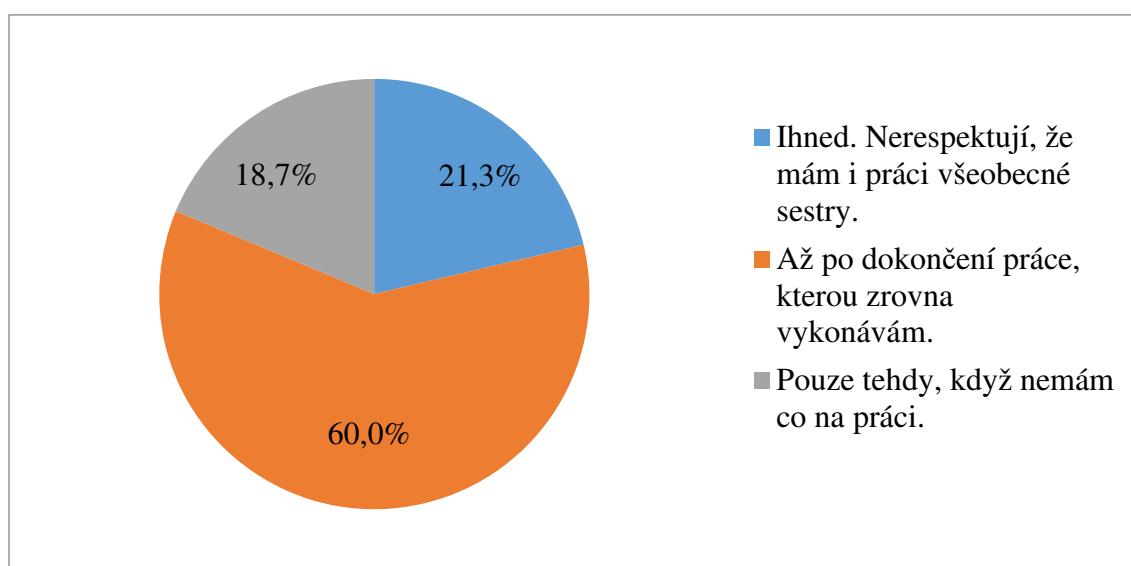
Graf 18 Způsob vyžádání pomoci

Otázka č. 18 se zaměřovala na způsob, kterým ostatní personál vyžaduje pomoc od respondentů neboli studentů vykonávajících odborné praxe. Přesněji se soustředila na to, zda jim práci ostatní personál ihned zadá nebo zda je o práci požádá (viz Tab. 18). 42 (56,0 %) dotazovaných osob odpovědělo, že je ostatní personál o pomoc požádá a 33 (44,0 %) respondentů, že jim ostatní personál práci rovnou zadá (viz Graf 18).

3.4.19 Analýza dotazníkové položky č. 19: Ostatní personál mou pomoc vyžaduje.. (vyberte)

Tab. 19 Naléhání na výpomoc

	n _i [-]	f _i [%]
Ihned. Nerespektují, že mám i práci všeobecné sestry.	16	21,3
Až po dokončení práce, kterou zrovna vykonávám.	45	60,0
Pouze tehdy, když nemám co na práci.	14	18,7
Celkem	75	100,0

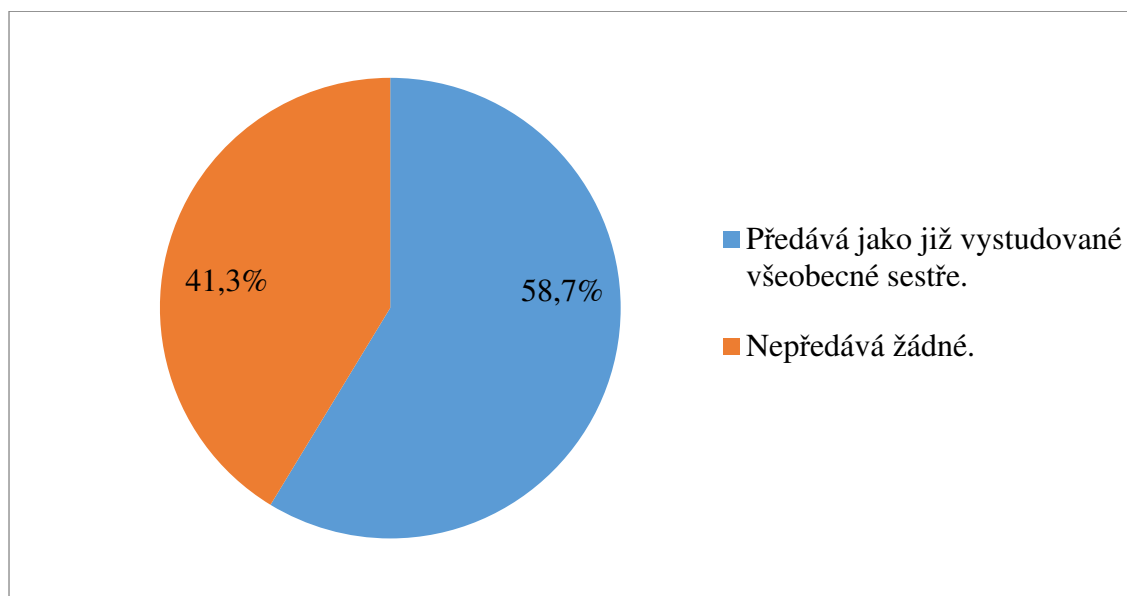
Graf 19 Naléhání na výpomoc

Otázkou č. 19 se zjišťovalo, za jakých podmínek ostatní personál vyžaduje pomoc od respondentů (viz Tab. 19). 45 (60,0 %) dotazovaných odpovědělo, že ostatní personál požádá/ vyžaduje pomoc až po dokončení práce, kterou respondent zrovna vykonává. 16 (21,3 %) osob uvedlo, že ostatní personál chce pomoci ihned a nerespektuje, že má respondent i práci všeobecné sestry. Zbýlých 14 (18,7 %) dotazovaných uvedlo, že ostatní personál vyžaduje pomoc, pouze pokud nemá respondent co na práci (viz Graf 19).

3.4.20 Analýza dotazníkové položky č. 20: Ostatní personál mi informace o pacientech.. (vyberte)

Tab. 20 Předávání informací studentům

	n_i [-]	f_i [%]
Předává jako již vystudované všeobecné sestře.	44	58,7
Nepředává žádné.	31	41,3
Celkem	75	100,0

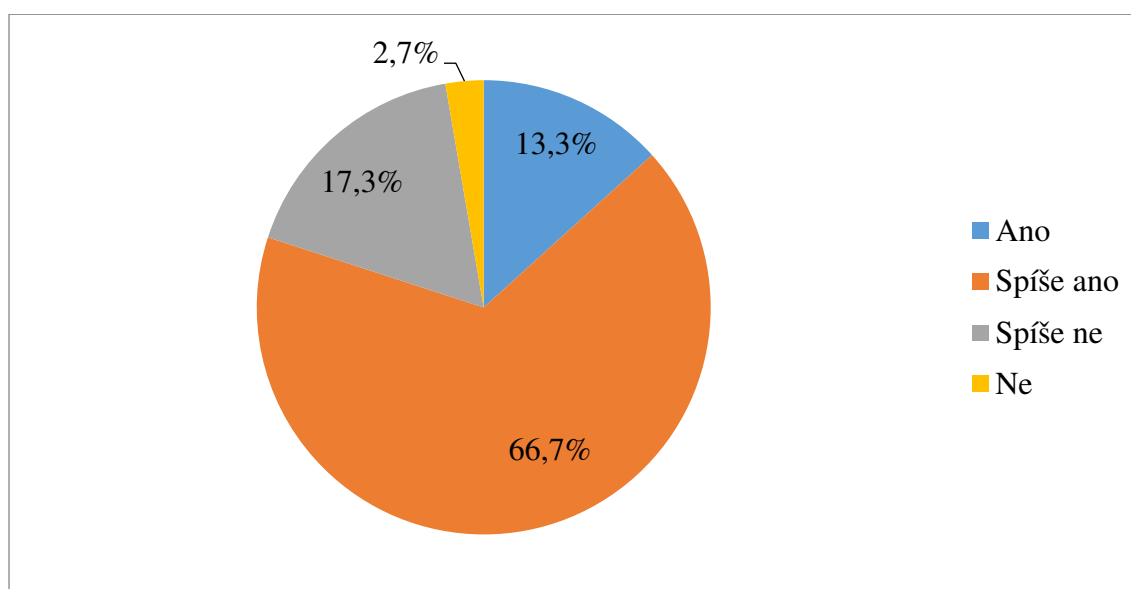
Graf 20 Předávání informací studentům

Otázka č. 20 se zaměřovala na to, zda ostatní personál předává respondentům informace týkající se pacientů stejným způsobem jako všeobecné sestře, či nikoliv (viz Tab. 20). 44 (58,7 %) dotazovaných uvedlo, že jim ostatní personál informace předává jako již vystudované všeobecné sestře. 31 (41,3 %) respondentů nedostávají od ostatního personálu žádné informace ohledně pacientů (viz Graf 20).

3.4.21 Analýza dotazníkové položky č. 21: Jste s přístupem ostatního personálu spokojen/ a?

Tab. 21 Přístup ostatního personálu

	n_i [-]	f_i [%]
Ano	10	13,3
Spíše ano	50	66,7
Spíše ne	13	17,3
Ne	2	2,7
Celkem	75	100,0

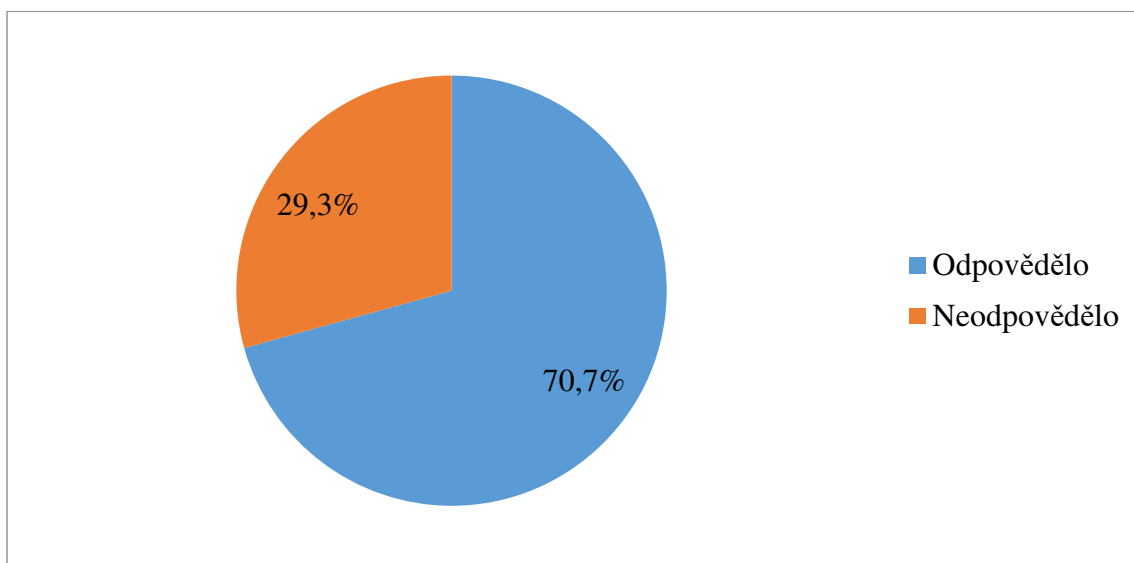
Graf 21 Přístup ostatního personálu

Otázka č. 21 se zaměřovala na spokojenost respondentů s přístupem ostatního personálu (viz Tab. 21). 50 (66,7 %) dotazovaných zvolilo odpověď spíše ano. Odpověď spíše ne vybralo 13 (17,3 %) respondentů. 10 (13,3 %) osob vybralo odpověď ano a odpověď ne zvolili 2 (2,7 %) dotazovaní (viz Graf 21).

3.4.22 Analýza dotazníkové položky č. 22: Co byste na přístupu ostatního personálu změnil/ a?

Tab. 22 Změna v přístupu ostatního personálu

	ni [-]	fi [%]
Odpovědělo	53	70,7
Neodpovědělo	22	29,3
Celkem	75	100,0

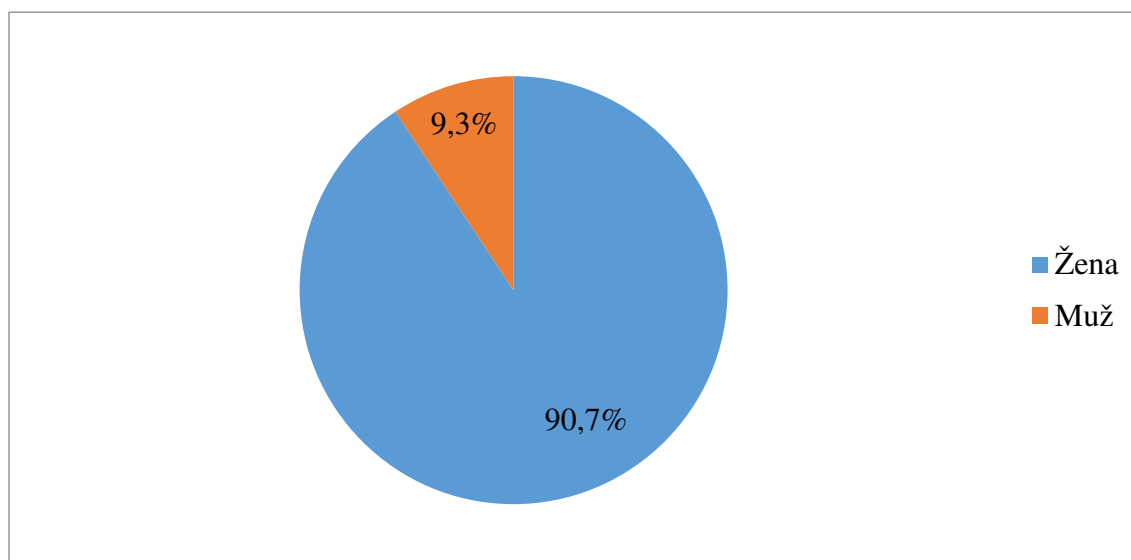
Graf 22 Změna v přístupu ostatního personálu

Otázkou č. 22 se zjišťovalo, co by respondenti změnili na přístupu ostatního personálu vůči nim. Tato otázka byla otevřená a v případě, že respondent na přístupu nic změnit nechtěl, mohl otázku vynechat. Z celkových 75 respondentů na tuto otázku odpovědělo 53 respondentů (viz Tab. 22), tedy 70,7 % osob (viz Graf 22). Odpovědi se často opakovaly a byly velice podobné. Především byl zmiňován přístup komunikace ke studentům a také pochopení pro to, že studenti na odborných praxích musí, a také samozřejmě v rámci výuky chtějí, vykonávat i práci sesterskou, a proto nemohou veškeré činnosti provádět pouze s ostatním personálem.

3.4.23 Analýza dotazníkové položky č. 23: Jakého jste pohlaví?

Tab. 23 Pohlaví respondentů

	n_i [-]	f_i [%]
Žena	68	90,7
Muž	7	9,3
Celkem	75	100,0

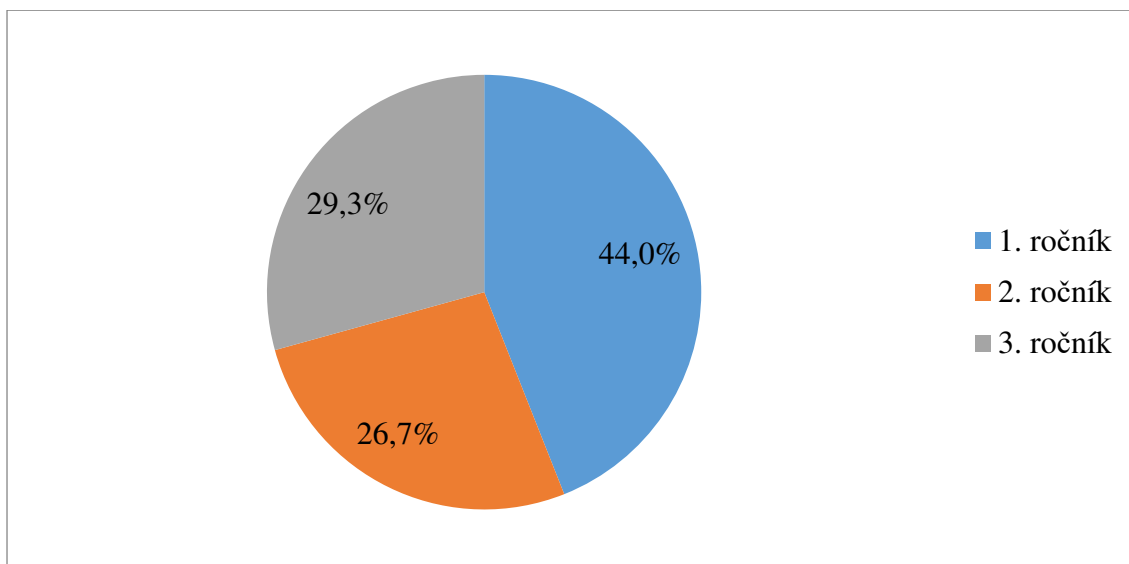
Graf 23 Pohlaví respondentů

Otázka č. 23 zjišťovala pohlaví respondentů (viz Tab. 23). 68 (90,7 %) dotazovaných byly ženy a zbylých 7 (9,3 %) respondentů tedy muži (viz Graf 23).

3.4.24 Analýza dotazníkové položky č. 24: V jakém ročníku studia se nacházíte?

Tab. 24 Ročník studia

	n_i [-]	f_i [%]
1. ročník	33	44,0
2. ročník	20	26,7
3. ročník	22	29,3
Celkem	75	100,0

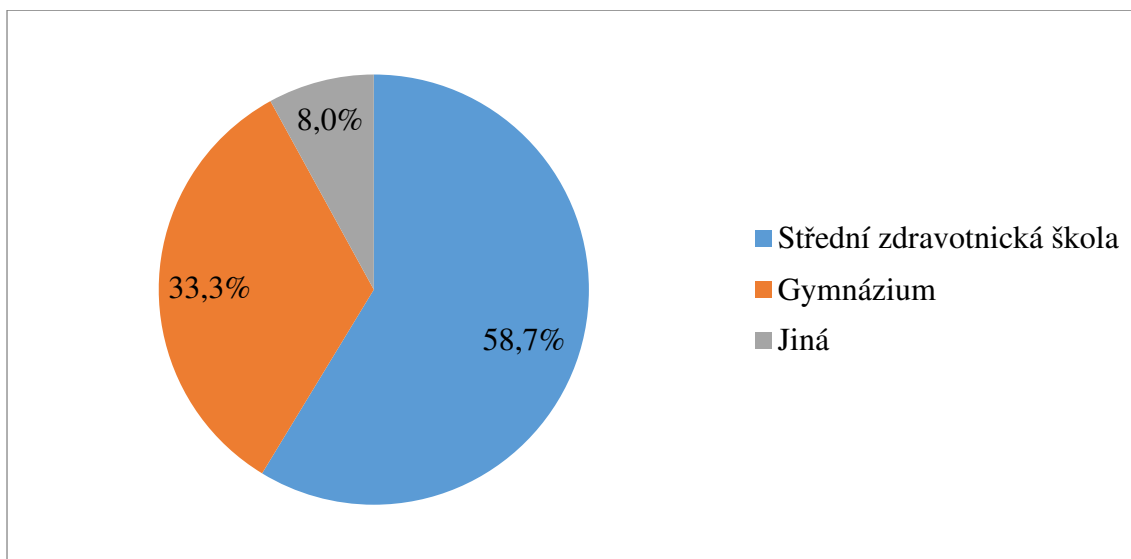
Graf 24 Ročník studia

V otázce č. 24 byli respondenti dotazováni na ročník studia, ve kterém se nyní nachází (viz Tab. 24). 33 (44,0 %) respondentů jsou z prvního ročníku. 22 (29,3 %) dotazovaných se nachází v ročníku třetím a 20 (26,7 %) respondentů je z ročníku druhého (viz Graf 24).

3.4.25 Analýza dotazníkové položky č. 25: Jakou střední školu máte vystudovanou?

Tab. 25 Předchozí studium

	n_i [-]	f_i [%]
Střední zdravotnická škola	44	58,7
Gymnázium	25	33,3
Jiná	6	8,0
Celkem	75	100,0

Graf 25 Předchozí studium

Otázkou č. 25 jsme chtěli zjistit, jakou střední školu mají respondenti vystudovanou (viz Tab. 25). 44 (58,7 %) dotazovaných je po střední zdravotnické škole. Gymnázium absolvovalo 25 (33,3 %) respondentů a 6 (8,0 %) dotazovaných zvolilo odpověď jiná (viz Graf 25). V rámci odpovědi jiná se objevovalo například zdravotnické lyceum, či obchodní akademie.

3.5 Analýza cílů a předpokladů

Analýza cílů a výzkumný předpokladů proběhla na 75 respondentech, kteří odpovídali na výzkumné šetření formou elektronického dotazníku. Výzkumné předpoklady byly stanoveny tři a po výzkumném šetření zpracovány pomocí programu Microsoft Office Excel 2010.

3.5.1 Analýza popisného cíle č. 1

Popisný cíl č. 1: Popsat aktuální vzdělávání všeobecných sester v České republice. Cíl č. 1 je pouze popisným cílem, a proto k němu nebyl stanoven výzkumný předpoklad.

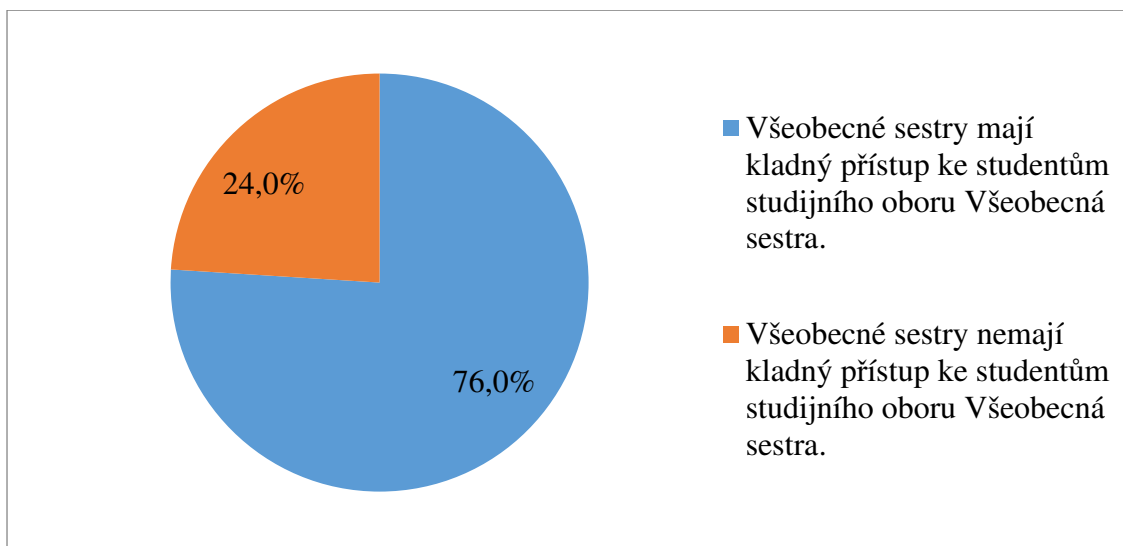
V teoretické části této bakalářské práce je popsáno aktuální vzdělávání týkající se studijního oboru Všeobecná sestra, kde se rozebírá zvlášť výuka praktická a zvlášť výuka teoretická. V rámci praktické části vzdělávání byly také zdůrazněny kompetence, které studenti po úspěšném dokončení studia jako všeobecné sestry získávají. Práce se dále zaměřovala na aktuální témata, jako je například mentorování, adaptační proces, supervize nebo komunikace, která s tématem této bakalářské práce úzce souvisí. Samozřejmě byly v práci uvedeny zákony a vyhlášky, které nejen vzdělávání ale také následně toto povolání regulují. Dále bylo vzdělávání rozděleno na pregraduální a postgraduální, kde jsme se zaměřili na vzdělávání specializační a celoživotní. Přestože k cíli č. 1 nebyl stanoven výzkumný předpoklad, který bychom chtěli splnit, **cíl č. 1 byl splněn.**

3.5.2 Analýza výzkumného cíle č. 2 a předpokladu č. 2

Výzkumný cíl č. 2: Zjistit přístup všeobecných sester ke studentům studijního oboru Všeobecná sestra. K cíli č. 2 byl stanoven **výzkumný předpoklad č. 2:** Předpokládáme, že 75 % a více všeobecných sester má kladný přístup ke studentům studijního oboru Všeobecná sestra.

Tab. 26 Výzkumný předpoklad č. 2

Předpoklad č. 2	Dotazníkové otázky					Aritmetický průměr
	č. 6	č. 7	č. 8	č. 9	č. 10	
Splněná kritéria	42,7 %	92,0 %	70,7 %	100,0 %	74,7 %	76,0 %
Nesplněná kritéria	57,3 %	8,0 %	29,3 %	0,0 %	25,3 %	24,0 %
Celkem	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %

Graf 26 Výzkumný předpoklad č. 2

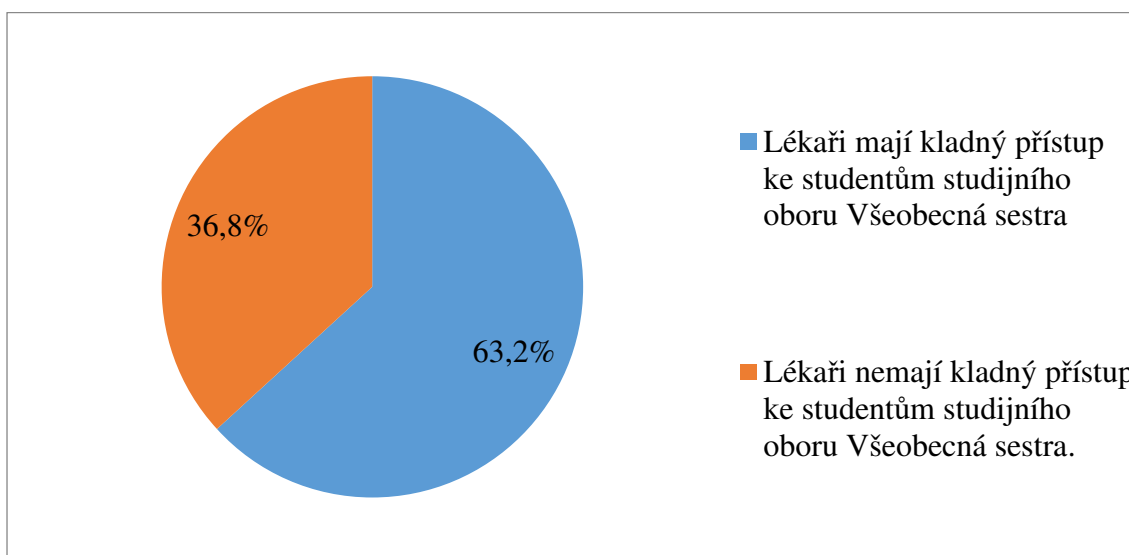
K tomuto předpokladu sloužily otázky č. 6-10. Kritéria pro splnění předpokladu v otázce č. 6 splňovalo 32 (42,7 %) osob, v otázce č. 7 69 (92,0 %) osob. U otázky č. 8 splnilo 53 (70,7 %) dotazovaných. V otázce č. 9 splňovalo kritéria 75 (100,0 %) osob a v 10. otázce 56 (74,7 %) osob (viz Tab. 26). Aritmetický průměr byl 76,0 % (viz Graf 26). **Výzkumný předpoklad č. 2 je v souladu s výsledky výzkumného šetření.**

3.5.3 Analýza výzkumného cíle č. 3 a předpokladu č. 3

Výzkumný cíl č. 3: Zjistit přístup lékařů ke studentům studijního oboru Všeobecná sestra. K výzkumnému cíli č. 3 byl stanoven **výzkumný předpoklad č. 3:** Předpokládáme, že 80 % a více lékařů má kladný přístup ke studentům studijního oboru Všeobecná sestra.

Tab. 27 Výzkumný předpoklad č. 3

Předpoklad č. 3	Dotazníkové otázky					Aritmetický průměr
	č. 12	č. 13	č. 14	č. 15	č. 16	
Splněná kritéria	48,0 %	46,7 %	68,0 %	82,4 %	70,7 %	63,2 %
Nesplněná kritéria	52,0 %	53,3 %	32,0 %	17,6 %	29,3 %	36,8 %
Celkem	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %

Graf 27 Výzkumný předpoklad č. 3

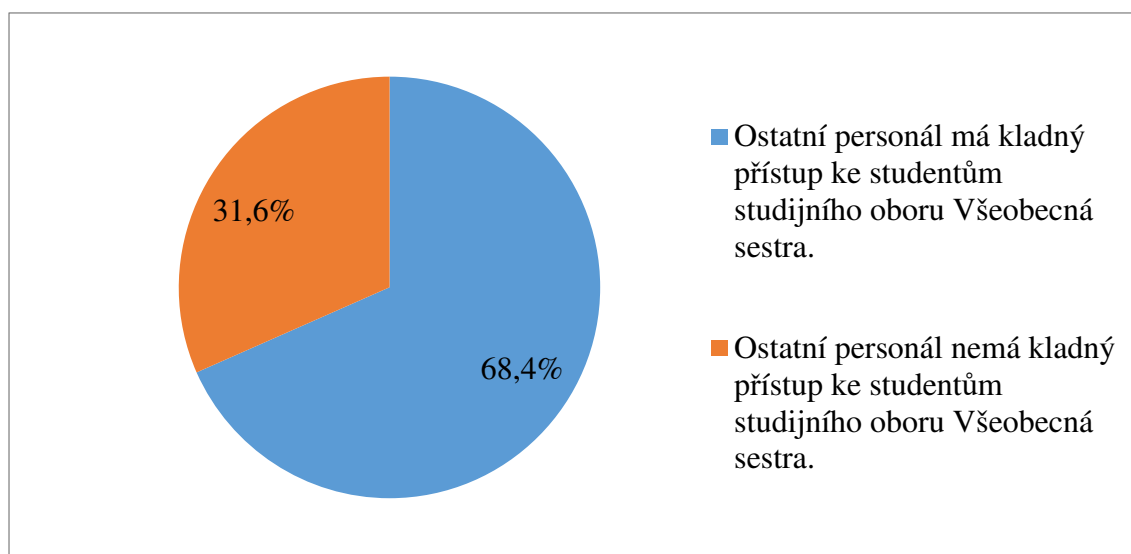
K analýze výzkumného předpokladu č. 3 byly respondentům položeny otázky č. 12, 13, 14, 15 a 16. Kritéria pro splnění stanoveného výzkumného předpokladu v otázce č. 12 splňovalo 36 (48,0 %) dotazovaných, v otázce č. 13 to bylo 35 (46,7 %) respondentů. U otázky č. 14 kritéria splnilo 51 (68,0 %) dotazovaných. Otázku č. 15 vyplnilo pouze 51 respondentů, z nichž 41 (82,4 %) splnilo kritéria pro stanovený předpoklad. V poslední otázce, tedy otázce č. 16, splnilo kritéria 53 (70,7 %) dotazovaných (viz Tab. 27). Aritmetický průměr z těchto pěti výzkumných otázek byl 63,2 % (viz Graf 27). **Výzkumný předpoklad č. 3 není v souladu s výsledky výzkumného šetření.**

3.5.4 Analýza výzkumného cíle č. 4 a předpokladu č. 4

Výzkumný cíl č. 4 : Zjistit přístup ostatního personálu ke studentům studijního oboru Všeobecná sestra. K výzkumnému cíli č. 4 byl stanoven **výzkumný předpoklad č. 4:** Předpokládáme, že 80 % a více ostatního personálu má kladný přístup ke studentům studijního oboru Všeobecná sestra.

Tab. 28 Výzkumný předpoklad č. 4

Předpoklad č. 4	Dotazníkové otázky				
	č. 18	č. 19	č. 20	č. 21	Aritmetický průměr
Splněná kritéria	56,0 %	78,7 %	58,7 %	80,0 %	68,4 %
Nesplněná kritéria	44,0 %	21,3 %	41,3 %	20,0 %	31,6 %
Celkem	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %

Graf 28 Výzkumný předpoklad č. 4

K analýze výzkumného předpokladu č. 4 byly použity otázky č. 18, 19, 20 a 21. V otázce č. 18 splnilo kritéria pro splnění výzkumného předpokladu 42 (56,0 %) respondentů. U otázky č. 19 59 (78,7 %) osob a v otázce č. 20 to bylo 44 (58,7 %) dotazovaných. V poslední otázce č. 21 kritéria splnilo 60 (80,0 %) respondentů (viz Tab. 28). Aritmetický průměr z těchto čtyř otázek je 68,4 % (viz Graf 28). **Výzkumný předpoklad č. 3 není v souladu s výsledky výzkumného šetření.**

4 Diskuze

Problematika týkající se přístupu zdravotnického personálu vůči studentům je dle našeho názoru velmi důležitým a především aktuálním tématem. To, aby byl přístup nejen všeobecných sester, lékařů ale i ostatního personálu kladný nám z části zajišťuje i to, zda následně student v oboru zůstane, či ne. Jak již bylo v bakalářské práci zmiňováno, spokojenost studentů a správný přístup od personálu může studenta dokonce motivovat nejen k pokračování ve studiu a následně k nastoupení do práce v tomto oboru, ale také k lepším výsledkům během studia.

Popisný cíl č. 1 byl zaměřen na aktuální vzdělávání všeobecných sester. V teoretické části bakalářské práce bylo zmíněno, jakým způsobem lze dosáhnout odborné způsobilosti k výkonu povolání všeobecné sestry, tedy jednotlivé možnosti studia, kterými lze dosáhnout této způsobilosti (Česko. Ministerstvo zdravotnictví, 2017b). Dále bylo vzdělávání rozděleno na část teoretickou a část praktickou, které se vzájemně ovlivňují a prolínají a následně byly tyto jednotlivé části popsány. V rámci praktické výuky byly zmíněny kompetence všeobecných sester, které jsou stanoveny vyhláškou č. 252/ 2019 Sb. (Česko. Ministerstvo zdravotnictví, 2019) a pojmy jako jsou mentorování, supervize nebo adaptační proces. Také byly uvedeny počty hodin, které by výuka měla obsahovat, a bylo upřesněno, kolik hodin z celkového počtu by měla představovat výuka praktická a kolik výuka teoretická (Česko. Ministerstvo zdravotnictví, 2017a). V bakalářské práci bylo vzdělávání rozděleno na již zmíněné pregraduální a dále postgraduální, v rámci kterého bylo popsáno studium specializační a studium celoživotní.

Výzkumným cílem č. 2 byl zjišťován přístup všeobecných sester ke studentům oboru Všeobecná sestra. K tomuto výzkumnému cíli byl stanoven předpoklad č. 2: Předpokládáme, že 75 % a více všeobecných sester má kladný přístup ke studentům studijního oboru Všeobecná sestra. Prací bylo zjištěno, že 76 % všeobecných sester kladný přístup opravdu má. Jejich chování, jak uvedli respondenti, je především přátelské (45,3 %) a neutrální (46,7 %), což považujeme taktéž za přístup kladný. Zbýlých 6 (8,0 %) respondentů bohužel ale uvedlo, že chování všeobecných sester je povýšené. Chtěli bychom zde uvést připomínky, které respondenti napsali do otevřené otázky č. 11. Studenti, tedy dotazovaní, by ocenili především větší ochotu začleňovat studenty do sesterské práce, vysvětlovat odborné výkony. S tím určitě souvisí pracovní přetížení všeobecných sester a nedostatek personálu,

což následně zapříčiňuje nedostatek jejich času pro zaučování studentů (Špirudová, 2015). Často bylo také zmíněno, že by si přáli lepší komunikaci a přístup nejen při prvním setkání, ale i při následném vykonávání odborné praxe. Jak již bylo zmíněno v teoretické části, při navazování a udržování vztahu je velice důležité myslet nejen na projevy verbální, ale také neverbální. Právě neverbální projevy jsou druhými velmi vnímané a mohou ovlivňovat vztahy mezi jedinci (Zacharová, 2016).

Výzkumný cíl č. 3 se zaměřoval tentokrát na přístup lékařů ke studentům studijního oboru Všeobecná sestra. K výzkumnému cíli č. 3 byl stanoven předpoklad č. 3: Předpokládáme, že 80 % a více lékařů má kladný přístup ke studentům studijního oboru Všeobecná sestra. I přes nesplnění výzkumného předpokladu, kdy končený výsledek představoval místo předpokládaných 80 % nakonec 63,2 %, což je dle nás velmi uspokojivý výsledek a svědčí o tom, že velká část lékařů se snaží mít ke studentům přístup především kladný. K tomu, aby péče, kterou zdravotničtí pracovníci poskytují pacientům, byla kvalitní, je zapotřebí správně fungující spolupráce jednotlivých profesionálů, kteří k péči přispívají na úrovni své profese (Plevová et al., 2012). Proto je dle našeho názoru přístup lékařů důležitým aspektem, jelikož se studenti během odborných praxí učí s lékaři nejen komunikovat, ale také jim například asistovat při odborných výkonech. Jednoduše se učí být jejich spolupracovníky. Co se týče asistence lékařům, 17 (22,7 %) respondentů odpovědělo, že, asistují zcela samostatně, 34 (45,3 %) asistují pod dohledem všeobecné sestry a zbylých 24 (32,0 %) dotazovaných se k asistencím vůbec nedostanou. Naučit se asistovat lékaři může být následně při nastupování do povolání nemalou výhodou. Z těchto 51 respondentů, kteří se setkávají s asistencí lékaři, uvedlo 42 (82,4 %) jedinců, že lékař bere ohled na to, že jsou studenti. Přesněji tím myslíme, že se jim lékaři snaží dávat více času a radit jim. Co se týče samotné komunikace lékařů se studenty, 6 (8,0 %) uvedlo, že s nimi lékaři komunikují jako s ostatními všeobecnými sestrami. Dalších 30 (40,0 %) uvedlo, že s nimi taktéž lékaři komunikují stejným způsobem jako s ostatními všeobecnými sestrami s tím, že důležité informace předávají již vystudovaným všeobecným sestram. Co se týče otázky č. 17, kde respondenti mohli svými slovy popsat, co by na přístupu lékařů změnili, chtěli bychom zmínit některé z připomínek. Respondenti by především ocenili, aby je lékaři brali jako plnohodnotné členy týmu a více s nimi komunikovali. Například pokud použijí při komunikaci nejen s pacientem, ale také právě se studentem odbornou terminologii, měli by se ujistit, zda tomu jedinec porozuměl a případně vysvětlit (Juřeníková, 2010).

Posledním výzkumným cílem, tedy cílem č. 4 bylo zjistit přístup ostatního personálu, přesněji řečeno ošetřovatelů/ ošetřovatelek a sanitářů/ sanitářek ke studentům studijního oboru Všeobecná sestra. K tomuto cíli se pojí předpoklad č. 4: Předpokládáme, že 80 % a více ostatního personálu má kladný přístup ke studentům studijního oboru Všeobecná sestra. Ani tento předpoklad nebyl sice v souladu s výsledky výzkumného šetření, ale i přesto byly výsledky opět velmi uspokojivé. Zde jsme se zaměřili především na způsob, jakým ostatní personál vyžaduje pomoc od studentů a také kdy. Co se týče způsobu vyžádání pomoci, 42 (56,0 %) respondentů odpovědělo, že je ostatní personál o pomoc požádá. 33 (44,0 %) dotazovaných však uvedlo, že jim práci rovnou zadají. Co se týče naléhání na výpomoc, 45 (60,0 %) respondentů uvedlo, že ostatní personál vyžaduje pomoc, až po dokončení práce kterou student právě vykonává, 14 (18,7 %) dotazovaných dokonce, že ostatní personál vyžaduje pomoc pouze tehdy, pokud respondent, tedy student, nemá co na práci. Posledních 16 (21,3 %) dotazovaných odpovědělo, že je po nich výpomoc vyžadována ihned, aniž by ostatní personál respektoval, že má student také práci všeobecné sestry. Je samozřejmé, že ošetřovatelský tým se nazývá týmem i proto, že si jednotliví členové pomáhají, ale vždy by se měl brát zřetel na náplň práce jednotlivých pracovníků. Mezi kompetence a práci všeobecných sester patří zajisté výkony, jako jsou odběry krve, podávání léků, ale také mezi jejich náplň práce řadíme úpravu lůžka nebo hygienu pacienta (Česko. Ministerstvo zdravotnictví, 2019). Tímto chceme především říci, že požádání o pomoc ostatního personálu je určitě v pořádku, ale také musí respektovat, že student studijního oboru Všeobecná sestra má taktéž úkoly od všeobecných sester, které je během odborných praxí vedou.

Také bychom chtěli zmínit odpovědi na otázky č. 1-4, které sice nebyly použity pro zkoumání ani jednoho z výzkumných předpokladů, ale také nám odhalili další aspekty ovlivňující spokojenost studentů s přístupem personálu během odborných praxí. První otázkou bylo, zda je student při příchodu na nové oddělení seznámen s chodem oddělení, částmi tohoto oddělení a také BOZP. V této otázce jsme dosáhli velmi slušných výsledků. 35 (46,7 %) odpovědělo, že spíše ano a odpověď ano zvolilo 23 (30,7 %) respondentů. V další otázce jsme se zaměřovali na to, zda se veškerý personál studentovi při příchodu na nové oddělení představí a vzájemně se seznámí. Odpověď ano zvolili pouze 4 (5,3 %) dotazovaní a odpověď spíše ano 24 (32,0 %) respondentů. Pro odpověď spíše ne hlasovalo dokonce 30 (40,0 %) a odpověď ne zvolilo 17 (22,7 %) jedinců. Příchod na nové oddělení může být pro studenta

stresující a to, jak se k němu poprvé zachovají, může následně ovlivnit celkově průběh jeho odborné praxe a jeho spokojenost na daném oddělení. V další, tedy třetí otázce, jsme zjišťovali, zda studenty personál po představení oslovuje jménem. Odpovědi ano nebo spíše ano zvolilo 28 (50,7 %) respondentů a odpověď spíše ne nebo ne zvolilo 27 (49,3 %) respondentů. I oslovování jménem však může být pro studenta známkou toho, že ho personál přijal do svého týmu. Právě na pocit začlenění do ošetrovatelského týmu jsme se ptali v otázce č. 4. 47 (62,7 %) dotazovaných zvolilo odpověď ano nebo spíše ano. Odpovědi ne nebo spíše ne zvolilo 28 (37,3 %) jedinců. Pociť začlenění do týmu je z hlediska spokojenosti studentů velmi důležitým aspektem a personál by měl vždy pamatovat na to, že studenti si následně pro výkon svého povolání vybírají ta oddělení, kde byli do týmu přijati a odborná praxe pro ně byla přínosná. Jednou z nejčastějších příčin stresu na odborných praxích bývají totiž právě interpersonální vztahy. Student má očekávání, že bude přijat do kolektivu, ale personál však někdy studenty vnímá jako někoho navíc (Gurková a Zeleníková, 2017).

5 Návrh doporučení pro praxi

Cílem této práce bylo zjistit přístup zdravotnického personálu, tedy všeobecných sester, lékařů a ostatního personálu (ošetřovatelů/ ošetřovatelek a sanitářů/ sanitářek) vůči studentům studijního oboru Všeobecná sestra. Výzkumným vzorkem byli studenti studijního oboru Všeobecná sestra z různých měst v České republice. I přesto, že ne všechny předpoklady byly splněny, je dle výsledků, které vyplývají z výzkumného šetření zřejmé, že z velké většiny je přístup personálu ke studentům během odborných praxí kladný. Pro studenty je během praxí přístup personálu velmi důležitý a může následně ovlivnit jejich motivaci ke studiu a k následnému vykonávání povolání všeobecné sestry. Přínosem by mohlo být provedení výzkumného šetření na více respondentech a následné porovnání přístupu personálu vůči studentům prvního, druhého a třetího ročníku studia studijního oboru Všeobecná sestra. Výstup z této bakalářské práce je článek připravený k publikaci (viz příloha E).

6 Závěr

Bakalářská práce se zabývá odbornými praxemi z pohledu studentů všeobecné sestry. Přesněji se tedy soustředí na přístup všeobecných sester, lékařů, ale i ostatního personálu během odborných praxí, které studenti v průběhu studia vykonávají. Cílem je zjistit tedy přístupy jednotlivých pracovníků, a zda nebo spíše na kolik procent je studenti studijního oboru Všeobecná sestra vnímají jako kladné. V teoretické části této bakalářské práce je také mimo jiné rozebráno vzdělávání všeobecných sester, které se skládá jak z části odborných praxí, které jsou v rámci výzkumné části bakalářské práce zkoumány, ale také z části teoretické. Mimo vzdělávání pregraduálního je rovněž popsáno studium postgraduální. Dále je v práci zmíněno mentorování, supervize nebo například komunikace a etika v ošetrovatelství, jakožto nezbytné součásti správného fungování v ošetrovatelském týmu.

Výzkumná část bakalářské práce je zaměřena na jednotlivé výzkumné a popisné cíle a předpoklady, které byly předem stanoveny a na základě předvýzkumu upraveny. Výzkumné šetření probíhalo kvantitativní formou pomocí elektronických dotazníků. Celkem byly stanoveny čtyři cíle. Prvním cílem bylo popsat aktuální vzdělávání všeobecných sester v České republice. Tento cíl je pouze popisný, proto k němu nebyly stanoveny žádné výzkumné předpoklady. První cíl byl tedy splněn na základě teoretické části práce. Druhým výzkumným cílem bylo zjistit přístup všeobecných sester vůči studentům studijního oboru Všeobecná sestra. Bylo předpokládáno, že 75 % a více všeobecných sester má kladný přístup ke studentům studijního oboru Všeobecná sestra. Tento výzkumný předpoklad, který byl stanoven na základě předvýzkumu, byl splněn. Třetí výzkumný cíl této práce měl zmapovat přístup tentokrát lékařů vůči studentům. Bylo předpokládáno, že 80 % a více lékařů má kladný přístup ke studentům studijního oboru Všeobecná sestra. Výzkumný předpoklad, stanovený k tomuto cíli, byl na základě předvýzkumu navýšen na 80 %. Předpoklad č. 3 nebyl v souladu s výsledky výzkumného šetření, kdy kladný přístup má sice velká většina lékařů, ale v nedostatečném počtu oproti předpokládanému. Čtvrtým výzkumným cílem byl zjišťován přístup ostatního personálu, tedy ošetrovatelů/ ošetrovatelek a sanitářů/ sanitárek opět vůči studentům studijního oboru Všeobecná sestra. Bylo předpokládáno, že 80 % a více ostatního personálu má kladný přístup ke studentům studijního oboru Všeobecná sestra. I přes velmi dobré výsledky nebyl ani předpoklad pro tento cíl splněn.

Výsledky této práce ukázaly, že personál má ke studentům studijního oboru Všeobecná sestra z velké většiny přístup kladný. I přes splnění pouze jednoho z výzkumných předpokladů byly výsledky tohoto výzkumného šetření velmi uspokojivé. Stanovené cíle práce byly splněny.

Seznam použité literatury

- BARTONÍČKOVÁ, D., D. KALÁNKOVÁ a Z. MIKŠOVÁ. 2017. Vzdělávání sester jako nepostradatelný aspekt poskytování profesionální ošetrovatelské péče. *Florence*. **13**(3), 28-29. ISSN 1801-464X.
- ČESKO. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. 2016. Vyhláška č. 218 ze dne 7. července 2016, kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. Částka 84, s. 3297- 3300. ISSN 1211-0868.
- ČESKO. MINISTERSTVO ZDRAVOTNICTVÍ. 2004. Metodická opatření- koncepce ošetrovatelství. In: *Věstník MZČR*. Částka 9, s. 2-8. ISSN 1211-0868.
- ČESKO. MINISTERSTVO ZDRAVOTNICTVÍ. 2017a. Vyhláška č. 470 ze dne 21. prosince 2017, kterou se stanoví minimální požadavky na studijní programy k získání odborné způsobilosti k výkonu nelékařského zdravotnického povolání. In: *Sbírka zákonů České republiky*. Částka 169, s. 5652- 5662. ISSN 1211-0868.
- ČESKO. MINISTERSTVO ZDRAVOTNICTVÍ. 2017b. Zákon č. 201 ze dne 8. června 2017 o podmínkách získávání a uznávání způsobilosti k výkonu nelékařských zdravotnických povolání a k výkonu činností souvisejících s poskytováním zdravotní péče a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o nelékařských zdravotnických povoláních). In: *Sbírka zákonů České republiky*. Částka 72, s. 2065- 2084. ISSN 1211-1244.
- ČESKO. MINISTERSTVO ZDRAVOTNICTVÍ. 2019. Vyhláška č. 252 ze dne 27. září 2019 o činnostech zdravotnických pracovníků a jiných odborných pracovníků. In: *Sbírka zákonů České republiky*. Částka 109, s. 2450- 2451. ISSN 1211-1244.
- ČESKO. VLÁDA. 2018. Nařízení vlády č. 164 ze dne 24. července 2018, kterým se mění nařízení vlády č. 31/2010 Sb., o oborech specializačního vzdělávání a označení odbornosti zdravotnických pracovníků se specializovanou způsobilostí. In: *Sbírka zákonů České republiky*. Částka 85, s. 2594-2597. ISSN 1211-1244.
- GALLETTA, M. et al. 2017. Lack of respect, role uncertainty and satisfaction with clinical practise among nursing students: the moderating role of supportive staff. *Acta Biomedica Scientia*. **88**(3), 43-50, doi: 10.23750/abm.v88i3-S.6613.

- GURKOVÁ, Elena a Renáta ZELENÍKOVÁ. 2017. *Klinické prostředí v přípravě sester: organizace, strategie, hodnocení*. Praha: Grada. ISBN 978-80-271-0583-0.
- HEŘMANOVÁ, Jana et al. 2012. *Etika v ošetrovatelské praxi*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3469-9.
- JUŘENÍKOVÁ, Petra. 2010. *Zásady edukace v ošetrovatelské praxi*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-2171-2.
- PODRAZILOVÁ, Petra et al. 2016. *Teorie ošetrovatelství: (skripta pro bakalářské studijní obory)*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, ISBN 978-80-7494-297-6.
- PLEVOVÁ, Ilona et al. 2012. *Management v ošetrovatelství*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3871-0.
- PLEVOVÁ, Ilona. 2018. *Ošetrovatelství I*. Praha: Grada. ISBN 978-80-271-0888-6.
- PROŠKOVÁ, Eva a Jana KONEČNÁ. 2015. Vývoj vzdělávání zdravotních sester. *Florence*. **11**(6), 42-46. ISSN 1801-464X.
- ŠPIRUDOVÁ, Lenka. 2015. *Doprovázení v ošetrovatelství II: doprovázení sester sestrami, mentorování, adaptační proces, supervize*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-5711-7.
- VAŇKOVÁ, Milena a Sylva BÁRTLOVÁ. 2015. Supervize a mentoring v ošetrovatelství – Koncepty podporující profesionální rozvoj a identitu sester. *Florence*. **11**(9), 23-26. ISSN 1801-464X.
- VENGLÁŘOVÁ, Martina et al. 2013. *Supervize v ošetrovatelské praxi*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-4082-9.
- VÉVODA, Jiří. 2013. *Motivace sester a pracovní spokojenost ve zdravotnictví*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-4732-3.
- ZACHAROVÁ, Eva. 2016. *Komunikace v ošetrovatelské praxi*. Praha: Grada. ISBN 978-80-271-0156-6.
- ZÍTKOVÁ, M., A. POKORNÁ a E. MIČUDOVÁ. 2015. *Vedení nových pracovníků v ošetrovatelské praxi: pro staniční a vrchní sestry*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-5094-1.

Seznam tabulek

- Tab. 1 Seznámení s oddělením a BOZP
- Tab. 2 Seznámení s personálem
- Tab. 3 Oslovování jménem
- Tab. 4 Začlenění do týmu
- Tab. 5 Požádání o radu
- Tab. 6 Negativní pocity studenta
- Tab. 7 Chování všeobecných sester
- Tab. 8 Odborné výkony
- Tab. 9 První provedení odborného výkonu
- Tab. 10 Spokojenost s přístupem sester
- Tab. 11 Změna v přístupu sester
- Tab. 12 Komunikace lékařů se studenty
- Tab. 13 Vysvětlování výkonů
- Tab. 14 Asistence u odborných výkonů
- Tab. 15 Přístup lékaře při asistenci
- Tab. 16 Spokojenost s přístupem lékařů
- Tab. 17 Změna v přístupu lékařů
- Tab. 18 Způsob vyžádání pomoci
- Tab. 19 Naléhání na výpomoc
- Tab. 20 Předávání informací studentům
- Tab. 21 Přístup ostatního personálu
- Tab. 22 Změna v přístupu ostatního personálu
- Tab. 23 Pohlaví respondentů
- Tab. 24 Ročník studia
- Tab. 25 Předchozí studium
- Tab. 26 Výzkumný předpoklad č. 2
- Tab. 27 Výzkumný předpoklad č. 3
- Tab. 28 Výzkumný předpoklad č. 4

Seznam grafů

- Graf 1 Seznámení s oddělením a BOZP
- Graf 2 Seznámení s personálem
- Graf 3 Oslovování jménem
- Graf 4 Začlenění do týmu
- Graf 5 Požádání o radu
- Graf 6 Negativní pocity studenta
- Graf 7 Chování všeobecných sester
- Graf 8 Odborné výkony
- Graf 9 První provedení odborného výkonu
- Graf 10 Spokojenost s přístupem sester
- Graf 11 Změna v přístupu sester
- Graf 12 Komunikace lékařů se studenty
- Graf 13 Vysvětlování výkonů
- Graf 14 Asistence u odborných výkonů
- Graf 15 Přístup lékaře při asistenci
- Graf 16 Spokojenost s přístupem lékařů
- Graf 17 Změna v přístupu lékařů
- Graf 18 Způsob vyžádání pomoci
- Graf 19 Naléhání na výpomoc
- Graf 20 Předávání informací studentům
- Graf 21 Přístup ostatního personálu
- Graf 22 Změna v přístupu ostatního personálu
- Graf 23 Pohlaví respondentů
- Graf 24 Ročník studia
- Graf 25 Předchozí studium
- Graf 26 Výzkumný předpoklad č. 2
- Graf 27 Výzkumný předpoklad č. 3
- Graf 28 Výzkumný předpoklad č. 4

Seznam příloh

Příloha A	Etický kodex sester vypracovaný Mezinárodní radou sester
Příloha B	Předvýzkum
Příloha C	Výzkumné šetření- dotazník
Příloha D	Protokoly k realizaci výzkumu
Příloha E	Článek připravený k publikaci

Etický kodex sester vypracovaný Mezinárodní radou sester

PŘEDMLUVA

Mezinárodní etický kodex pro sestry byl poprvé přijat Mezinárodní radou sester (ICN) v roce 1953. Od té doby byl několikrát revidován a znovu schvalován, tato zatím poslední revize byla provedena v roce 2000.

Sestry z České republiky se prostřednictvím České asociace sester hlásí k **Etickému kodexu Mezinárodní rady sester (ICN)**, který byl projednán sněmem předsedkyň a předsedů sekcí a regionů ČAS, přijat Etickou komisí a Prezidiem ČAS a je platný od 29. března 2003.

ÚVOD

Sestry mají čtyři základní povinnosti: pečovat o zdraví, předcházet nemocem, navracet zdraví a zmírňovat utrpení. Potřeba ošetrovatelské péče je všeobecná.

Neodmyslitelnou součástí ošetrovatelské péče je respektování lidských práv, jako je právo na život, na důstojnost a právo na zacházení s úctou.

Ošetrovatelská péče není omezena, pokud jde o věk, barvu pleti, vyznání, kulturní zvyklosti, postižení nebo nemoc, pohlaví, národnost, politické přesvědčení, rasu nebo společenské postavení pacienta.

Sestry poskytují zdravotnické služby jednotlivcům, rodinám a komunitám a koordinují svoje služby se službami jiných oborů.

KODEX ICN

Etický kodex sester připravený ICN má čtyři hlavní články, které vymezují normy etického chování.

Články Kodexu

1. Sestry a spoluobčan

Sestra spoluzodpovídá za péči poskytovanou občanům, kteří ji potřebují.

Při poskytování ošetrovatelské péče sestra vytváří prostředí, v němž jsou respektována lidská práva, hodnoty, zvyky a duchovní přesvědčení jednotlivce, rodiny a komunity.

Sestra zaručuje, aby byly jednotlivým osobám poskytnuty dostatečné informace, z nichž může vycházet jejich souhlas s péčí a související terapií.

Sestra dodržuje povinnost mlčenlivosti, chrání důvěrné informace pacienta. Tyto informace sděluje dalším lidem pouze na základě souhlasu pacienta a lékaře.

Sestra se spolupodílí na zahájení a podpoře aktivit zaměřených na uspokojování zdravotních a sociálních potřeb občanů, zejména občanů patřících do ohrožených skupin.

Sestra je také spoluzodpovědná za zachování přirozeného prostředí a jeho ochranu před znehodnocováním, znečišťováním, úpadkem a ničením.

2. Sestry a jejich ošetrovatelská praxe

Sestra nese osobní odpovědnost za ošetrovatelské činnosti a za udržování své kvalifikace na potřebné výši průběžným celoživotním studiem. Sestra je povinna realizovat co možná nejvyšší úroveň poskytované péče.

Sestra pečuje o své vlastní zdraví, aby nebyla narušena její schopnost poskytovat péči.

Sestra pečlivě posuzuje svou kvalifikaci a své schopnosti při přijímání určité povinnosti a stejně tak posuzuje kvalifikaci a schopnosti osob, které pověřuje plněním určité povinnosti.

Sestra za všech okolností dodržuje pravidla slušného chování, vytváří profesionální image a prestižní postavení sester ve společnosti, což přispívá k budování dobré pověsti profese a zvyšuje důvěru občanů.

Sestra při poskytování péče usiluje o to, aby se při užívání nové techniky a uplatňování vědeckého pokroku dbalo na bezpečnost, důstojnost a lidská práva občanů/pacientů.

3. Sestry a profese

Sestra hraje rozhodující roli při určování, vytváření a realizaci norem ošetrovatelské praxe, řízení, výzkumu a vzdělávání.

Sestra se aktivně podílí na rozvoji základní soustavy odborných znalostí vycházejících z vědeckého poznání.

Sestra se prostřednictvím profesní, odborové nebo jiné organizace podílí na vytváření a zachování spravedlivých sociálních a ekonomických pracovních podmínek v ošetrovatelství.

4. Sestry a jejich spolupracovníci

Sestra úzce spolupracuje se všemi spolupracovníky oboru ošetrovatelství a dalších oborů.

Sestra je povinna účinně zasáhnout, pokud je péče o nemocného ohrožena jejím spolupracovníkem nebo kteroukoliv jinou osobou.

1. Při příchodu na nové oddělení jsem dostatečně seznámen/ a s chodem a jednotlivými částmi tohoto oddělení a BOZP.		
$n_i = 10$	$n_i [-]$	$f_i [%]$
Ano	3	30,0
Spíše ano	5	50,0
Spíše ne	2	20,0
Ne	0	0,0
Celkem	10	100,0

2. Při příchodu na nové oddělení se mi každý z personálu představí a já jim.		
$n_i = 10$	$n_i [-]$	$f_i [%]$
Ano	1	10,0
Spíše ano	7	70,0
Spíše ne	2	20,0
Ne	0	0,0
Celkem	10	100,0

3. Personál si pamatuje moje jméno a oslovuje mě jím.		
$n_i = 10$	$n_i [-]$	$f_i [%]$
Ano	2	20,0
Spíše ano	5	50,0
Spíše ne	3	30,0
Ne	0	0,0
Celkem	10	100,0

4. Cítíte se být začleněn/ a do ošetrovatelského týmu?		
$n_i = 10$	$n_i [-]$	$f_i [%]$
Ano	3	30,0
Spíše ano	5	50,0
Spíše ne	2	20,0
Ne	0	0,0
Celkem	10	100,0

5. Na oddělení provádím především.. (vyberte)		
$n_i = 10$	$n_i [-]$	$f_i [%]$
Pouze sesterskou práci.	0	0,0
Pouze práci ostatního personálu.	0	0,0
Práci sesterskou i práci ostatního personálu.	10	100,0
Celkem	10	100,0

6. Pokud si nevíte s něčím rady, zeptáte se jedné z všeobecných sester?		
$n_i = 10$	$n_i [-]$	$f_i [%]$
Ano	7	70,0
Spíše ano	1	10,0
Spíše ne	2	20,0
Ne	0	0,0
Celkem	10	100,0

7. Máte pocit, že všeobecné sestry obtěžujete, pokud si s něčím nevíte rady?		
$n_i = 10$	$n_i [-]$	$f_i [%]$
Ano	0	0,0
Spíše ano	2	20,0
Spíše ne	5	50,0
Ne	3	30,0
Celkem	10	100,0

8. Chování všeobecných sester vůči mně, je převážně.. (vyberte)		
$n_i = 10$	$n_i [-]$	$f_i [%]$
Přátelské	4	40,0
Neutrální	3	30,0
Povýšené	1	10,0
Jiné..	2	20,0
Celkem	10	100,0

9. Snaží se Vás všeobecné sestry pustit k co nejvíce odborným výkonům?		
$n_i = 10$	$n_i [-]$	$f_i [%]$
Ano	3	30,0
Spíše ano	4	40,0
Spíše ne	3	30,0
Ne	0	0,0
Celkem	10	100,0

10. Pokud odborný výkon děláte poprvé.. (doplňte):		
$n_i = 10$	$n_i [-]$	$f_i [%]$
Všeobecná sestra mi výkon nejprve sama předvede.	3	30,0
Všeobecná sestra jde k výkonu se mnou a dohlíží na mě.	3	30,0
Všeobecná sestra mi výkon vysvětlí a poté jdu výkon provést sám/ sama.	2	20,0
Všeobecná sestra mě nechá jít výkon provést samotného/ samotnou a to bez předchozí edukace.	2	20,0
Celkem	10	100,0

11. Komunikují s Vámi lékaři stejně jako s ostatními všeobecnými sestrami?		
$n_i = 10$	$n_i [-]$	$f_i [%]$
Ano	2	20,0
Ano, ale důležité informace předávají všeobecným sestram	5	50,0
Ne	3	30,0
Celkem	10	100,0

12. Snaží se Vám lékaři vysvětlovat postupy jednotlivých výkonů či jiných odborných věcí?		
$n_i = 10$	$n_i [-]$	$f_i [%]$
Ano	0	0,0
Spíše ano	7	70,0
Spíše ne	2	20,0
Ne	1	10,0
Celkem	10	100,0

13. Asistujete lékaři při odborných výkonech?		
$n_i = 10$	$n_i [-]$	$f_i [%]$
Ano, asistuji samostatně při všech výkonech bez ohledu na to, zda jsem je již prováděla či ne. (vynechte otázku č. 15)	0	0,0
Ano, asistuji samostatně, ale pouze při výkonech, které již znám. (vynechte otázku č. 15)	6	60,0
Ano, asistuji samostatně, pokud mám jistotu, že mi lékař poskytne dostatečné informace a čas. (vynechte otázku č. 15)	2	20,0
Ne, k odborným výkonům se většinou nedostanu. (vynechte otázku č. 14)	2	20,0
Celkem	10	100,0

14. Pokud asistujete lékaři při výkonu.. (vyberte)		
$n_i = 8$	$n_i [-]$	$f_i [%]$
Očekává ode mě stejný výkon jako od již vystudované všeobecné sestry.	0	0,0
Bere ohled na to, že jsem stále studentem (dává mi více času, radí mi apod.).	8	100,0
Celkem	8	100,0

15. Z jakého důvodu neasistujete lékařům při odborných výkonech?		
$n_i = 2$	$n_i [-]$	$f_i [%]$
Lékaři mají raději asistenci od již vystudovaných všeobecných sester.	0	0,0
Mám strach, že něco pokazím nebo nebudu stíhat.	1	50,0
Nikdo mi nenabídne možnost asistence.	1	50,0
Celkem	2	100,0

16. Pokud někdo z ostatního personálu (tj. sanitář/ sanitářka, ošetřovatel/ ošetřovatelka) potřebuje pomoci.. (vyberte)		
$n_i = 10$	$n_i [-]$	$f_i [%]$
Požádá mě o pomoc.	8	80,0
Práci mi rovnou zadá.	2	20,0
Celkem	10	100,0

17. Ostatní personál mou pomoc vyžaduje.. (vyberte)		
$n_i = 10$	$n_i [-]$	$f_i [%]$
Ihned. Nerespektují, že mám i práci všeobecné sestry.	1	10,0
Až po dokončení práce, kterou právě vykonávám.	4	40,0
Pouze tehdy, když nemám co na práci.	5	50,0
Celkem	10	100,0

18. Ostatní personál mi informace o pacientech.. (vyberte)		
$n_i = 10$	$n_i [-]$	$f_i [%]$
Předává jako již vystudované všeobecné sestře.	7	70,0
Nepředává žádné.	3	30,0
Celkem	10	100,0

19. Jaké jsou vaše nejčastější činnosti/ výkony při odborných praxích? (otevřená otázka)		
$n_i = 10$	$n_i [-]$	$f_i [%]$
Odpovědělo.	10	100,0
Neodpovědělo.	0	0,0
Celkem	10	100,0

20. Jakého jste pohlaví?		
$n_i = 10$	$n_i [-]$	$f_i [%]$
Žena	9	90,0
Muž	1	10,0
Celkem	10	100,0

21. V jakém ročníku studia se nyní nacházíte?		
$n_i = 10$	$n_i [-]$	$f_i [%]$
1. ročník	1	10,0
2. ročník	2	20,0
3. ročník	7	70,0
Celkem	10	100,0

22. Jakou střední školu máte vystudovanou?		
$n_i = 10$	$n_i [-]$	$f_i [%]$
Střední zdravotnická škola	6	60,0
Gymnázium	3	30,0
Jiná..	1	10,0
Celkem	10	100,0

Odborné praxe z pohledu studentů všeobecné sestry

Vážení kolegové,

Jsem studentkou 3. ročníku oboru Všeobecná sestra na Technické univerzitě v Liberci. Chtěla bych Vás poprosit o pár minut Vašeho času k vyplnění tohoto dotazníku, týkajícího se mé bakalářské práce. Cílem práce je zjistit jak vy, tedy studenti, vnímáte během odborných praxí přístup všeobecných sester, lékařů ale i ostatního personálu.

Pokyny k vyplnění dotazníku:

V dotazníku vždy zaškrtněte pouze jednu Vám nejbližší odpověď. V případě možnosti „jiné“ popište odpověď svými slovy.

Zajímá-li by Vás výsledek tohoto výzkumu, neváhejte mě kontaktovat na e-mail eliska.schmidova@tul.cz

Předem Vám mockrát děkuji za vyplnění dotazníku a přeji mnoho úspěchů při studiu.

Schmidová Eliška.

*vysvětlení pojmu „ostatní personál“- ošetřovatelé, sanitáři

[SPUSTIT DOTAZNÍK TEĎ](#)

Všeobecné podmínky | Ochrana soukromí | © 2021 Survio

1. Při příchodu na nové oddělení jsem dostatečně seznámen/a s chodem oddělení, jednotlivými částmi tohoto oddělení a BOZP.*

Vyberte jednu odpověď.

Ano

Spíše ano

Spíše ne

Ne

2. Při příchodu na nové oddělení se mi každý z personálu představí a já jim.*

Vyberte jednu odpověď.

Ano

Spíše ano

Spíše ne

Ne

3. Personál si pamatuje moje jméno a oslovuje mě jím.*

Vyberte jednu odpověď.

Ano

Spíše ano

Spíše ne

Ne

4. Cítíte se být začleněn/ a do ošetrovatelského týmu?*

Vyberte jednu odpověď.

Ano

Spíše ano

Spíše ne

Ne

5. Pokud si s něčím nevíte rady, zeptáte se jedné z všeobecných sester?*

Vyberte jednu odpověď.

Ano

Spíše ano

Spíše ne

Ne

6. Máte pocit, že všeobecné sestry obtěžujete, pokud si s něčím nevíte rady?*

Vyberte jednu odpověď.

Ano

Spíše ano

Spíše ne

Ne

7. Chování všeobecných sester vůči mně, je převážně...*

Vyberte jednu odpověď.

přátelské

neutrální

povýšené

8. Snaží se Vás všeobecné sestry pustit k co nejvíce odborným výkonům?*

Vyberte jednu odpověď.

Ano

Spíše ano

Spíše ne

Ne

9. Pokud odborný výkon děláte poprvé..*

Vyberte jednu odpověď.

Všeobecná sestra mi výkon nejprve sama předvede.

Všeobecná sestra jde k výkonu se mnou a dohlíží na mě.

Všeobecná sestra mi výkon vysvětlí a poté jdu výkon provést sám/sama.

Všeobecná sestra mě nechá jít samotného/ samotnou a to bez předchozí edukace.

10. Jste spokojen/ a s přístupem všeobecných sester?*

Vyberte jednu odpověď.

Ano

Spíše ano

Spíše ne

Ne

11. Co byste na přístupu všeobecných sester změnil/ a?

Pokud nic, otázku vynechte.

Napište jedno nebo více slov...

500

12. Komunikují s Vámi lékaři stejně jako s ostatními všeobecnými sestrami?*

Vyberte jednu odpověď.

Ano

Ano, ale důležité informace předávají všeobecným sestram.

Ne

13. Snaží se Vám lékaři vysvětlovat postupy jednotlivých výkonů či jiných odborných věcí?*

Vyberte jednu odpověď.

Ano

Spíše ano

Spíše ne

Ne

14. Asistujete lékařům při odborných výkonech?*

Vyberte jednu odpověď. Pokud je Vaše odpověď o, vynechte otázku č. 15.

Ano, asistuji samostatně.

Ano, asistuji pod dohledem všeobecné sestry.

Ne, k odborným výkonům souvisejícím s asistencí lékařů se nedostanu.

15. Pokud asistujete lékaři při výkonu..

Vyberte jednu odpověď.

Očekává ode mě stejný výkon jako od již vystudované všeobecné sestry.

Bere ohled na to, že jsem stále studentem (dává mi více prostoru, radí mi apod.).

16. Jste spokojen/ a s přístupem lékařů?*

Vyberte jednu odpověď.

Ano

Spíše ano

Spíše ne

Ne

17. Co byste na přístupu lékařů změnil/ a?

Pokud nic, otázku vynechte.

Napište jedno nebo více slov...

500

18. Pokud někdo z ostatního personálu potřebuje pomoci..*

Vyberte jednu odpověď.

Požádá mě o pomoc.

Práci mi rovnou zadá.

19. Ostatní personál mou pomoc vyžaduje..:

Vyberte jednu odpověď.

Okamžitě. Nerespektují, že mám i práci všeobecné sestry.

Až po dokončení práce, kterou zrovna vykonávám.

Pouze tehdy, když nemám co na práci.

20. Ostatní personál mi informace o pacientech..*

Vyberte jednu odpověď.

Předává jako již vystudované všeobecné sestře.

Nepředává žádné.

21. Jste s přístupem ostatního personálu spokojen/ a?*

Vyberte jednu odpověď.

Ano

Spíše ano

Spíše ne

Ne

22. Co byste na přístupu ostatního personálu změnil/ a?

Pokud nic, otázku vynechte.

Napište jedno nebo více slov...

500

23. Jakého jste pohlaví?*

Vyberte jednu odpověď.

Žena

Muž

24. V jakém ročníku studia se nacházíte?*

Vyberte jednu odpověď.

1. ročník

2. ročník

3. ročník

25. Jakou střední školu máte vystudovanou?*

Vyberte jednu odpověď.

Střední zdravotnická škola

Gymnázium

Jiná...

500

PROTOKOL K REALIZACI VÝZKUMU

Jméno a příjmení studenta:	Eliška Schmidová
Osobní číslo studenta:	D18000083
Univerzitní e-mail studenta:	eliska.schmidova@tul.cz
Studijní program:	Všeobecná sestra
Ročník:	3.
Kvalifikační práce	
Téma kvalifikační práce:	Odborné praxe z pohledu studentů všeobecné sestry
Kvalifikační práce:	☒ bakalářská ☐ diplomová
Jméno vedoucího kvalifikační práce:	Mgr. Líbalová Monika
Metoda a technika výzkumu:	Kvantitativní, dotazník
Soubor respondentů:	70
Název pracoviště realizace výzkumu:	
Datum zahájení výzkumu:	1.3.2021
Datum ukončení výzkumu:	31.3.2021
Souhlas vedoucího kvalifikační práce:	☒ souhlasím ☐ nesouhlasím
Vyjádření vedoucího kvalifikační práce k finančnímu zatížení pracoviště při realizaci výzkumu:	☐ bude spojen ☒ nebude spojen
Souhlas vedoucího pracovníka instituce:	☒ souhlasím ☐ nesouhlasím
Souhlas vedoucího pracovníka dílčího pracoviště:	☒ souhlasím ☐ nesouhlasím
Prohlášení studenta	
Prohlašuji, že v kvalifikační práci ani v publikacích souvisejících s kvalifikační prací nebudu uvádět osobní údaje o respondentech nebo institucích, kde byl výzkum realizován. V kvalifikační práci nebude uveden název instituce, pokud není získán souhlas v tomto protokolu. Dále prohlašuji, že budu dodržovat povinnou mlčenlivost o skutečnostech, o kterých jsem se dozvěděl při realizaci výzkumu v rámci osobní ochrany zúčastněných osob.	
Vyjádření vedoucího pracovníka instituce o případném zveřejnění názvu instituce v kvalifikační práci a v publikacích souvisejících s kvalifikační prací:	☒ souhlasím ☐ nesouhlasím
Podpis studenta:	
Podpis vedoucího práce:	
Podpis vedoucího pracovníka instituce:	
Podpis vedoucího pracovníka dílčího pracoviště:	

PROTOKOL K REALIZACI VÝZKUMU

Jméno a příjmení studenta:	Eliška Schmidová
Osobní číslo studenta:	D18000083
Univerzitní e-mail studenta:	eliska.schmidova@tul.cz
Studijní program:	Všeobecná sestra
Ročník:	3.
Kvalifikační práce	
Téma kvalifikační práce:	Odborné praxe z pohledu studentů všeobecné sestry
Kvalifikační práce:	☒ bakalářská ☐ diplomová
Jméno vedoucího kvalifikační práce:	Mgr. Líbalová Monika
Metoda a technika výzkumu:	Kvantitativní, dotazník
Soubor respondentů:	70
Název pracoviště realizace výzkumu:	
Datum zahájení výzkumu:	1. 3. 2021
Datum ukončení výzkumu:	31. 3. 2021
Souhlas vedoucího kvalifikační práce:	☒ souhlasím ☐ nesouhlasím
Vyjádření vedoucího kvalifikační práce k finančnímu zatížení pracoviště při realizaci výzkumu:	☐ bude spojen ☒ nebude spojen
Souhlas vedoucího pracovníka instituce:	☒ souhlasím ☐ nesouhlasím
Souhlas vedoucího pracovníka dílčího pracoviště:	☒ souhlasím ☐ nesouhlasím
Prohlášení studenta	
<p>Prohlašuji, že v kvalifikační práci ani v publikacích souvisejících s kvalifikační prací nebudu uvádět osobní údaje o respondentech nebo institucích, kde byl výzkum realizován. V kvalifikační práci nebude uveden název instituce, pokud není získán souhlas v tomto protokolu. Dále prohlašuji, že budu dodržovat povinnou mlčenlivost o skutečnostech, o kterých jsem se dozvěděl při realizaci výzkumu v rámci osobní ochrany zúčastněných osob.</p>	
Vyjádření vedoucího pracovníka instituce o případném zveřejnění názvu instituce v kvalifikační práci a v publikacích souvisejících s kvalifikační prací:	☒ souhlasím ☐ nesouhlasím
Podpis studenta:	
Podpis vedoucího práce:	
Podpis vedoucího pracovníka instituce:	
Podpis vedoucího pracovníka dílčího pracoviště:	

PROTOKOL K REALIZACI VÝZKUMU

Jméno a příjmení studenta:	Eliška Schmidová
Osobní číslo studenta:	D1800083
Univerzitní e-mail studenta:	eliska.schmidova@tul.cz
Studijní program:	Všeobecná sestra
Ročník:	3.
Kvalifikační práce	
Téma kvalifikační práce:	Odborné praxe z pohledu studentů všeobecné sestry
Kvalifikační práce:	☒ bakalářská ☐ diplomová
Jméno vedoucího kvalifikační práce:	Mgr. Líbalová Monika
Metoda a technika výzkumu:	Kvantitativní, dotazník
Soubor respondentů:	70
Název pracoviště realizace výzkumu:	
Datum zahájení výzkumu:	1.3.2021
Datum ukončení výzkumu:	31.3.2021
Souhlas vedoucího kvalifikační práce:	☒ souhlasím ☐ nesouhlasím
Vyjádření vedoucího kvalifikační práce k finančnímu zatížení pracoviště při realizaci výzkumu:	☐ bude spojen ☒ nebude spojen
Souhlas vedoucího pracovníka instituce:	☒ souhlasím ☐ nesouhlasím
Souhlas vedoucího pracovníka dílčího pracoviště:	☒ souhlasím ☐ nesouhlasím
Prohlášení studenta	
<p>Prohlašuji, že v kvalifikační práci ani v publikacích souvisejících s kvalifikační prací nebudu uvádět osobní údaje o respondentech nebo institucích, kde byl výzkum realizován. V kvalifikační práci nebude uveden název instituce, pokud není získán souhlas v tomto protokolu. Dále prohlašuji, že budu dodržovat povinnou mlčenlivost o skutečnostech, o kterých jsem se dozvěděl při realizaci výzkumu v rámci osobní ochrany zúčastněných osob.</p>	
Vyjádření vedoucího pracovníka instituce o případném zveřejnění názvu instituce v kvalifikační práci a v publikacích souvisejících s kvalifikační prací:	☒ souhlasím ☐ nesouhlasím
Podpis studenta:	
Podpis vedoucího práce:	
Podpis vedoucího pracovníka instituce:	
Podpis vedoucího pracovníka dílčího pracoviště:	

ODBORNÁ PRAXE Z POHLEDU STUDENTŮ VŠEOBECNÉ SESTRY**Eliška Schmidová¹, Mgr. Monika Líbalová¹**¹Fakulta zdravotnických studií, Technická univerzita v Liberci**Souhrn**

Tento článek uvádí a nabízí čtenářům souhrn informací získaných bakalářskou prací, která nese název Odborné praxe z pohledu studentů všeobecné sestry. Cílem práce bylo zjistit přístup personálu ke studentům během odborných praxí. Zaměřili jsme se jednotlivě na přístup všeobecných sester, lékařů a samozřejmě i ostatního personálu. Na úvod bylo popsáno aktuální vzdělávání všeobecných sester v České republice a pár dalších témat, které se vzděláváním úzce souvisí. Výzkumná část se soustředila na přístup jednotlivých pracovníků, a zda je jejich přístup vůči studentům kladný.

Klíčová slova: všeobecná sestra, odborná praxe, přístup personálu, student**Summary**

This article presents and offers readers a summary of information obtained by the bachelor's thesis, which is entitled Professional Training from the General Nursing Students' Point of View. The aim of the work was to find out the approach of the staff to the students during professional training. We focused individually on the approach of general nurses, doctors and, of course, other staff. The introduction described the current education of general nurses in the Czech Republic and a few other topics that are closely related to education. The research part focused on the approach of individual employees and whether their approach to students is positive.

Key words: general nurse, professional training, staff approach, student**ÚVOD**

Odborná praxe, je stejně jako teoretická část výuky, nedílnou součástí studia oboru Všeobecná sestra, kdy je nutné propojení těchto dvou částí. Během odborných praxí se studenti učí zapojit do práce v týmu a stát se jeho součástí. Nejen že se učí veškeré

výkony, které by všeobecná sestra měla zvládat, ale také se učí komunikovat a to jak s pacienty, tak právě se svými budoucími spolupracovníky. Mezi ně neřadíme pouze všeobecné sestry, ale i lékaře a ostatní personál. Důležité však je, jak s nimi naopak komunikuje a spolupracuje personál. Dle našeho názoru je toto téma velmi aktuální a důležité z hlediska následného rozhodování studenta o pokračování ve studiu a vykonávání tohoto povolání. Dovolíme si tvrdit, že pokud je přístup personálu kladný a student se cítí být začleněn do týmu, je mnohem vyšší předpoklad, že bude pokračovat ve vzdělávání a následně bude vykonávat toto povolání.

METODY

Před zahájením výzkumného šetření, byly stanoveny výzkumné a popisné cíle a předpoklady. Samotný výzkum probíhal formou elektronického dotazníku během března roku 2021. Respondenti, kteří se zúčastnili výzkumného šetření, byli studenti studijního oboru Všeobecná sestra. Do výzkumného šetření byly zapojeny hned tři univerzity. Počet dotazníků, které jsme následně vyhodnocovali, byl 75. Každý dotazník obsahoval 25 otázek. Otázky byly nejen uzavřené s výběrem jedné odpovědi, ale také otevřené, kde respondenti mohli uvést svůj vlastní názor na přístup personálu a co by na něm změnili. Na úvod dotazníku byli respondenti seznámeni s účelem výzkumu, požadavky na vyplnění. Poslední tři otázky byly pouze identifikační. Data, která jsme získali, byla zpracována v programu Microsoft Office Excel 2010. Data jsou uvedena celými čísly v absolutní četnosti a v relativní četnosti, tedy v procentech, která jsme zaokrouhlili na 1 desetinné číslo.

Výzkumné a popisné cíle

1. Popsat aktuální vzdělávání všeobecných sester v České republice.
2. Zjistit přístup všeobecných sester ke studentům studijního oboru Všeobecná sestra.
3. Zjistit přístup lékařů ke studentům studijního oboru Všeobecná sestra.
4. Zjistit přístup ostatního personálu ke studentům studijního oboru Všeobecná sestra.

Výzkumné předpoklady

1. Výzkumný předpoklad nebyl stanoven. Jedná se o popisný cíl.

2. Předpokládáme, že 75 % a více všeobecných sester má kladný přístup ke studentům studijního oboru Všeobecná sestra.
3. Předpokládáme, že 80 % a více lékařů má kladný přístup ke studentům studijního oboru Všeobecná sestra.
4. Předpokládáme, že 80 % a více ostatního personálu má kladný přístup ke studentům studijního oboru Všeobecná sestra.

VÝSLEDKY

Ze 75 dotazovaných odpovědělo 68 (90,7 %) žen a 7 (9,3 %) mužů. 33 (44,0 %) respondentů se právě nachází v prvním ročníku studia. V druhém ročníku se nachází 20 (26,7 %) dotazovaných a třetí ročník studia oboru Všeobecná sestra navštěvuje 22 (29,3 %) respondentů. Dále jsme se v rámci identifikačních otázek ptali, jakou střední školu mají respondenti již vystudovanou. 44 (85,7 %) dotazovaných je po střední zdravotnické škole. Gymnázium má vystudovaných 25 (33,3 %) respondentů. 6 (8,0 %) jedinců uvedlo odpověď jiná. V této odpovědi respondenti uváděli například zdravotnické lyceum nebo obchodní akademii.

Aktuální vzdělávání všeobecných sester v České republice

V teoretické části bylo tedy popsáno aktuální vzdělávání všeobecných sester. Výuka je rozdělena na teoretickou a praktickou část, kterou jsme se zabývali i při výzkumném šetření. Dle vyhlášky č. 470/2017 Sb. je stanoveno, že teoretická a praktická výuka musí obsahovat minimálně 4 600 hodin. Z tohoto počtu, by praktická výuka měla představovat 2 300- 3 000 hodin, tedy minimálně polovinu z celkové délky studia (Česko. Ministerstvo zdravotnictví, 2017a). Popsány byly také kompetence všeobecných sester stanovené vyhláškou č. 252/ 2019 Sb., které by nejen všeobecné sestry, ale i student měl znát (Česko. Ministerstvo zdravotnictví, 2019). Dále jsme v rámci odborných praxí zmínili mentorování nebo adaptační proces, jakožto témata, která s praktickou výukou úzce souvisí. V neposlední řadě jsme zmínili rozdělení vzdělávání na pregraduální a také postgraduální. Mezi studium postgraduální řadíme mimo programy magisterské a doktorské také studium specializační a celoživotní. V rámci studia specializačního se studenti učí specifika ošetrovatelské péče dle jimi zvolené specializace (Podrazilová et al., 2016). Studium celoživotní je pro všechny všeobecné sestry povinné, avšak formu tohoto vzdělávání si může

každý zvolit sám. Na výběr jsou certifikované kurzy, e-learningové a inovační kurzy, školicí akce, symposia, konference, kongresy, dále odborné stáže v akreditovaných zařízeních nebo studium odborné literatury. Dále mezi celoživotní vzdělávání řadíme publikační, pedagogickou nebo vědecko-výzkumnou činnosti, nebo také vypracování standardu či nového postupu (Plevová et al., 2018). Přesto, že jsme nevycházeli z žádného výzkumného předpokladu, cíl byl na základě teoretické části splněn.

Přístup všeobecných sester ke studentům studijního oboru Všeobecná sestra

Pro zjištění přístupu všeobecných sester byly použity otázky č. 6, 7, 8, 9, 10 a také otázka č. 11, která byla otevřená a pro vyhodnocení předpokladu nebyla využita. Respondenti byli dotazováni, zda při požádání jedné z všeobecných sester mají pocit, že sestru obtěžují. 32 (42,6 %) respondentů zvolilo odpověď ano nebo spíše ano. Odpověď ne nebo spíše ne zvolilo 43 (57,4 %) dotazovaných. Na otázku, jaké je chování všeobecných sester vůči respondentům uvedlo 34 (45,3 %) jedinců, že chování je přátelské. Neutrální chování uvedlo 35 (46,7 %) respondentů. Posledních 6 (8,0 %) jedinců uvedlo, že chování vůči nim je povýšené. V další otázce jsme se respondentů zeptali, zda se je snaží všeobecné sestry pustit k co nejvíce odborným výkonům. Kladně odpovědělo 53 (70,7 %) dotazovaných, negativně pak 22 (29,3 %) osob. Otázka č. 9 se zabývala tím, jak to probíhá, pokud student dělá odborný výkon poprvé. 41 (54,7 %) dotazovaných uvedlo, že jim všeobecná sestra výkon nejprve sama předvede. S 30 (40,0 %) respondenty jde všeobecná sestra k výkonu s nimi a dohlíží na ně. 4 (5,3 %) dotazovaní uvedli, že jim všeobecná sestra nejprve výkon vysvětlí a poté ho jdou provést sami. Poslední odpověď, kdy je všeobecná sestra nechá jít výkon provést samotné a to bez předchozí edukace nezvolil ani jeden respondent. V následující otázce měli respondenti odpovědět, zda jsou s přístupem všeobecných sester obecně spokojeni. Kladně odpovědělo 46 (74,7 %) respondentů a negativně 19 (25,3 %). Poslední otázka týkající se přístupu všeobecných sester byla otevřená a respondenti zde měli možnost uvést, co by na přístupu změnili. Odpovědi byly velmi podobné. Především by dotazovaní ocenili více trpělivosti, komunikace a porozumění. Dále by uvítali, aby se k nim všeobecné sestry snažily mít přístup jako k budoucím spolupracovníkům. Z těchto dotazníkových položek jsme zjistili, že 76 % všeobecných sester má kladný

přístup ke studentům studijního oboru Všeobecná sestra. Je to tedy více než 75 % a výsledek výzkumného šetření je tedy v souladu s výzkumným předpokladem.

Přístup lékařů ke studentům studijního oboru Všeobecná sestra

Zjišťováním, zda je přístup lékařů ke studentům studijního oboru Všeobecná sestra kladný, se zabývaly otázky č. 12, 13, 14 a 15, 16 a také otázka č. 17, která byla opět otevřená a nebyla tak rozhodující při vyhodnocování výzkumného předpokladu. Jako první jsme zjišťovali, zda lékaři se studenty komunikují stejně jako s ostatními všeobecnými sestrami. 6 (8,0 %) respondentů uvedlo, že s nimi lékaři komunikují stejně jako s ostatními všeobecnými sestrami. 30 (40,0 %) jedinců odpovědělo, že s nimi lékaři komunikují stejně, ale důležité informace předávají všeobecným sestrám. 39 (52,0 %) dotazovaných však zvolilo odpověď ne. Dále jsme se ptali, zda se respondentům lékaři snaží vysvětlovat jednotlivé výkony a jiné odborné věci. Kladně odpovědělo 35 (46,7 %) osob a zbylých 40 (53,3 %) negativně. V další otázce jsme chtěli zjistit, zda studenti asistují lékařům při odborných výkonech. 17 (22,7 %) respondentů asistuje zcela samostatně a 34 (45,3 %) pod dohledem všeobecné sestry. 24 (32,0 %) dotazovaných však uvedlo, že se k odborným výkonům souvisejícím s asistencí lékaři nedostanou. Ti, kteří odpověděli, že lékařům neasistují, následně nevyplňovali další otázku. Na otázku č. 15 tedy odpovídalo pouze 51 respondentů. Tato otázka se zabývala tím, zda lékař při asistenci bere ohled na to, že je respondent stále studentem anebo, zda od něj očekává stejný výkon jako od již vystudované všeobecné sestry. 42 (82,4 %) respondentů uvedlo, že lékař ohled bere a 9 (17,6 %) uvedlo, že očekává stejný výkon jako od již vystudované všeobecné sestry. V další otázce jsme se respondentů ptali, zda jsou s přístupem lékařů obecně spokojeni. 53 (70,7 %) respondentů je spokojeno, 22 (29,3 %) není. Poslední otázkou zabývající se přístupem lékařů byla otázka otevřená, kde respondenti mohli opět napsat, co by na přístupu, tentokrát tedy lékařů, změnili. Dotazovaní často uváděli, že by ocenili, aby je lékaři brali jako již plnohodnotné členy týmu, nepřehlíželi je a více tolerovali. Po analýze těchto dotazníkových položek jsme zjistili, že 63,2 % lékařů má kladný přístup ke studentům studijního oboru Všeobecná sestra. I přesto, že tento výsledek je velmi uspokojivý, není v souladu s výzkumným předpokladem.

Přístup ostatního personálu ke studentům studijního oboru Všeobecná sestra.

Přístup ostatního personálu, tedy sanitářů/ sanitářek a ošetřovatelů/ ošetřovatelek jsme zjišťovali pomocí otázek č. 18, 19, 20 a 21. Opět zde byla otázka otevřená, tentokrát č. 22, která nebyla zapojena do vyhodnocování předvýzkumu. Jako první jsme chtěli zjistit, jakým způsobem ostatní personál vyžaduje pomoc od studentů studijního oboru Všeobecná sestra. 42 (56,0 %) uvedlo, že je o výpomoc požádá. 33 (44,0 %) respondentů odpovědělo, že jim ostatní personál práci rovnou zadá. Dále jsme zjišťovali, jak moc ostatní personál naléhá na výpomoc. 45 (60,0 %) jedinců uvedlo, že až po dokončení práce, kterou zrovna vykonává. 16 (21,3 %) osob odpovědělo, že ostatní personál vyžaduje výpomoc ihned a nerespektuje, že má respondent i práci všeobecné sestry. 14 (18,7 %) dotazovaných uvedlo, že je po nich práce od ostatního personálu vyžadována pouze tehdy, když nemá co na práci. Dále jsme položili otázku, zda ostatní personál předává studentům informace o pacientech. 44 (58,7 %) jedinců odpovědělo, že informace jim jsou předávány a to jako již vystudované všeobecné sestře. 31 (41,3 %) osob pak zvolilo odpověď, že jim informace nepředává žádné. V otázce, kde jsme se dotazovali, zda jsou respondenti spokojeni s přístupem ostatního personálu, odpovědělo 60 (80,0 %) dotazovaných kladně a 15 (20,0 %) negativně. Poslední otázka byla opět otevřená a respondenti zde měli možnost uvést, co by na přístupu ostatního personálu chtěli změnit. I zde byly odpovědi velmi podobné. Především by ocenili, aby si ostatní personál uvědomil, že se studenti chtějí a musí naučit především práci sesterskou. Proto by si studenti přáli, aby jim ostatní personál nenechával veškerou jejich práci a zbyl jim tak i čas na naučení odborných výkonů. Analýzou jsme následně zjistili, že 68,4 % ostatního personálu má kladný přístup ke studentům studijního oboru Všeobecná sestra. Ani tento, velmi hezký výsledek, však není v souladu s výzkumným šetřením.

DISKUZE

Problematika týkající se přístupu personálu ke studentům studijního oboru Všeobecná sestra během odborných praxí je velmi aktuálním tématem. Je velmi důležité, aby přístup byl především kladný a studenti tak měli motivaci se nadále vzdělávat v tomto oboru. Ve zdravotnictví je nereálné, aby komplexní péči o pacienta zajišťoval pouze jeden člověk. Proto je nezbytné, aby byla péče zajištěna celou řadou profesionálů, kteří dohromady tvoří pracovní tým. Do pracovního týmu

řadíme například fyzioterapeuty, všeobecné sestry, lékaře, ale také právě studenty (Plevová et al., 2012). Ke správnému fungování a kvalitní spolupráci je klíčová správná a dostatečná komunikace mezi jednotlivými členy tohoto týmu. Personál by si měl uvědomovat, že studenti během odborných praxí vnímají nejen komunikaci verbální ale také neverbální (Juřeníková, 2010). Z výzkumného šetření jsme zjistili, že velká část pracovníků má ke studentům přístup kladný a i přes nesplnění dvou ze tří výzkumných předpokladů byly výsledky dle našeho názoru velmi hezké. V rámci otevřených otázek, kde jsme zjišťovali, co by studenti změnili na přístupu jednotlivých pracovníků, jsme také zjistili, že jedním z důvodů proč se jim například všeobecné sestry tolik nevěnují, je pracovní přetížení a s tím související nedostatek času.

ZÁVĚR

Bakalářskou prací jsme zjistili přístup všeobecných sester, lékařů a ostatního personálu vůči studentům na odborných praxích. I přes nesplnění dvou ze tří předpokladů byly dle našeho názoru výsledky z výzkumného šetření velmi uspokojivé a je z tohoto výzkumu zřejmé, že většina personálu se snaží mít přístup ke studentům kladný.

LITERATURA

ČESKO. MINISTERSTVO ZDRAVOTNICTVÍ. 2017. Vyhláška č. 470 ze dne 21. prosince 2017, kterou se stanoví minimální požadavky na studijní programy k získání odborné způsobilosti k výkonu nelékařského zdravotnického povolání. In: *Sbírka zákonů České republiky*. Částka 169, s. 5652- 5662. ISSN 1211-0868.

ČESKO. MINISTERSTVO ZDRAVOTNICTVÍ. 2019. Vyhláška č. 252 ze dne 27. září 2019 o činnostech zdravotnických pracovníků a jiných odborných pracovníků. In: *Sbírka zákonů České republiky*. Částka 109, s. 2450- 2451. ISSN 1211-1244.

JUŘENÍKOVÁ, Petra. 2010. *Zásady edukace v ošetrovatelské praxi*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-2171-2.

PODRAZILOVÁ, Petra et al. 2016. *Teorie ošetrovatelství: (skripta pro bakalářské studijní obory)*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, ISBN 978-80-7494-297-6.

PLEVOVÁ, Ilona. 2018. *Ošetrovatelství I*. Praha: Grada. ISBN 978-80-271-0888-6.